

2

Öljyntorjunta- organisaation

järjestäytyminen ja henkilöstöhallinto

sökö

SÖKÖ II -manuaali
Ohjeistusta alusöljyvahingon rantatorjuntaan

Öljyntorjunta- organisaation järjestäytyminen ja henkilöstöhallinto

Kotka 2011
Kymenlaakson ammattikorkeakoulun julkaisu.
Sarja A. Oppimateriaali. Nro 31

Vipuvoimaa
EU:lta
2007-2013

KOUVOLA
KYMIJOEN KAUPUNKI

Viereisen sivun kuva: Melinda Pascale 2009

Koonnut: SÖKÖ II -hanke, Merenkulun ja logistiikan osaamisala,
Kymenlaakson ammattikorkeakoulu 2011

Kustantaja: Kymenlaakson ammattikorkeakoulu 2011

Taitto ja kuvitus: Katri Eerikäinen

Paino: Tammerprint 2011

ISBN (NID.): 978-952-5963-04-5

ISBN (PDF.): 978-952-5963-05-2

ISSN: 1239-9086

2

Öljyntorjunta-organisaation järjestäytyminen ja henkilöstöhallinto

Tässä manuaalin osassa käsitellään organisaation työnkuvia, vastuun rajapintoja, haasteita suuren organisaation hallinnassa ja vapaaehtoisten roolia vahinkojätteen keräämisessä. Lisäksi kerrotaan torjuntatyöntekijöiden rekrytoinnista, työsopimusten laatimisesta ja motivoinnista. Suuren vahingon torjuntatilanne on uusi kokemus lähes kaikille osallistujille, eikä yhteistyötä ehditä harjoitella kaikkien vahingontorjuntaan osallistuvien tahojen kanssa. Lisähaastetta tuo torjuntaorganisaation mahdollinen muuttuminen torjunnan vaiheiden edetessä ja työn kestäessä kuukausista vuosiin. Torjunnan organisoiminen vaatii jatkuvaa päivittämistä ja muuttuviin tilanteisiin soveltuvien ratkaisujen löytämistä. Kansallisesti yhtenäistä torjuntaorganisaatiota on vaikea määritellä rantatorjuntatyön pitkäkestoisuuden ja useiden eri toimijoiden takia. Myös toiminta-alueet, toimintatavat ja resurssit poikkeavat jonkin verran toisistaan eri pelastustoimialueiden välillä. Öljyntorjuntaorganisaatiota ja johtosuhteita on selvitetty TOJO-työryhmän selvityksessä *Ehdotus suurten alusöljyvahinkojen torjunnan järjestämisestä, johtamisesta ja viestinnästä* (2010).

Sisällys

Tiivistelmä	5
1 Johdanto	6
2 Suuren alusöljyvahingon torjuntaan osallistuvat tahot	7
2.1 Torjuntaviranomaiset	7
2.2 Alusöljyvahinkojen torjuntaan osallistuvat muut viranomaiset	8
2.3 Virka-apuviranomaiset	9
2.4 Yritykset	9
2.5 Vahingosta vastuullinen ja vakuutusyhtiö	9
2.6 Kansainväliset toimijat	10
2.7 Vapaaehtoiset	10
2.8 Päätäjät/poliittinen johto	11
3 Tehtävät ja vastuuroolit; millaista osaamista tarvitaan?.....	11
3.1 Tehtävät ja työnkuvat alusöljyvahingon torjunnassa	11
3.2 Asiantuntijarekisteri	15
4 Esimerkkejä öljyntorjuntaorganisaation järjestäytymisestä	15
4.1 Torjuntatöiden johtaja ja suuren vahingon johto-organisaatio	16
4.2 Esimerkki torjuntaorganisaatiosta pelastustoimen alueella	18
5 Henkilöstöhallinto ja rekrytointi	20
5.1 Rekrytointistrategia	20
5.2 Öljyntorjuntahenkilöstö	21
5.3 Rekrytointiprosessi ja hankintakanavat	22
5.4 Työsuhteen solmiminen	23
6 Ulkopuoliset palveluntuottajat osana torjuntaorganisaatiota	25
6.1.Urakoitsijan valinta	25
6.2 Vastuu urakoitsijan toiminnasta ja mahdollisista vahingoista	26
6.3 Alihankkijoiden työntekijöiden koulutus	27
7 Henkilöstöhuolto	27
7.1 Vahinkoöljyn kerääjien vastaanotto ja perehdyttäminen	27
7.2 Torjuntatyöntekijöiden motivointi	28
8 Haasteita yhteistyössä ja rooleissa	29
8.1 Pelastusviranomaisten näkemyksiä yhteistyöstä	29
8.2 Näkemyksiä kunnan roolista	30
8.3 Vahingon aiheuttaja ja tämän edustaja	31
8.4 Rajavartiolaitoksen mahdollisuudet	31
Lisätietoa	32
Toimintaohjekortti	33

Tiivistelmä

- Öljyntorjuntalain (673/2009) mukaan torjuntaviranomaisia ovat Suomen ympäristökeskus ja sen asettama torjuntatöiden johtaja, Liikenteen turvallisuusvirasto, Puolustusvoimat ja Rajavartiolaitos ryhdyttyään alusöljyvahingon torjuntaan, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, alueen pelastustoimen pelastusviranomaisen ja torjuntatöitä johtava muu pelastuslain 44. §:n 1. momentissa tarkoitettu pelastustoiminnan johtaja ja kunta jälkitorjunnassa.
- Alusöljyvahingon tapahduttua torjuntatyöt käynnistyvät välittömästi viranomaisvoimin. Samanaikaisesti käynnistyy suuren torjuntaorganisaation ennakkoon suunnitellut toimenpiteet ja organisaation kokoaminen.
- Lähtökohtana organisaatiomallin suunnittelussa pidetään sitä, ettei suurikaan öljyvahinko saa merkittävästi horjuttaa yhteiskunnan toiminnallista tasoa, kuten muuta palo- ja pelastustoimen valmiutta.
- Lisätyövoiman rekryointitarve syntyy siksi, että rantapuhdistustyö voi kestää kuukausia tai jopa vuosia eikä pelastusviranomaisten omaa henkilöstöä voida pitää rantapuhdistustehtävissä alkutoimenpiteiden suorittamisen jälkeen. Rantapuhdistukseen voidaan käyttää myös jo kunnan palveluksessa muissa tehtävissä olevaa henkilöstöä.
- Puhdistustyöhön rekrytoidun henkilöstön työnantajana alueen pelastustoimi on vastuussa työläinsäädännön vaatimusten täyttämisen lisäksi muun muassa puhdistustyössä tarvittavien tarvikkeiden hankinnasta.
- Puhdistustyöntekijöiden kanssa voidaan solmia määräaikainen työsopimus, johon sovelletaan Kunnallisen yleisen virka- ja työehtosopimuksen (KVTES) ehtoja.
- Työn päämäärä ja välietapit on tärkeää tuoda esille työntekijöille, jotta työmotivaatio säilyisi.
- Alusöljyvahingossa torjuntaviranomainen johtaa tilannetta ja päättää alihankkijoista. Torjuntaviranomaisilla on oikeudellisia velvoitteita lopettaa sellainen alihankkijan toiminta, joka voi aiheuttaa turvallisuusriskejä tai joka toiminnallaan aiheuttaa lisävahinkoa.

Tämän manuaalin osan lähteenä on käytetty julkaisua *Ehdotus suurten alusöljyvahinkojen torjunnan järjestämisestä, johtamisesta ja viestinnästä*, jonka on laatinut isojen alusöljyvahinkojen torjunnan johtamisen valmiussuunnittelutyöryhmä (TOJO-työryhmä). Lisäksi lähteinä on hyödynnetty SÖKÖ-hankkeissa tuotettua tietoa sekä viranomaishaastatteluja. Haastattelut on tehnyt vuonna 2009 pääosin Timo Kunttu, jonka haastateltavina oli Uudenmaan ja Kaakkois-Suomen alueen pelastushenkilöstöä ja ELY-keskusten sekä Suomen ympäristökeskuksen ympäristöviranomaisia.

Lähteenä on lisäksi käytetty M. Girinin toimittamaa Cedre-julkaisua *Le décideur face à une pollution accidentelles des eaux - Guide opérationnel* (päivitetty 2007) ja S. De Lisin artikkelia *Hazmat Survival Tips: Working with Cleanup Contractors* (2010).

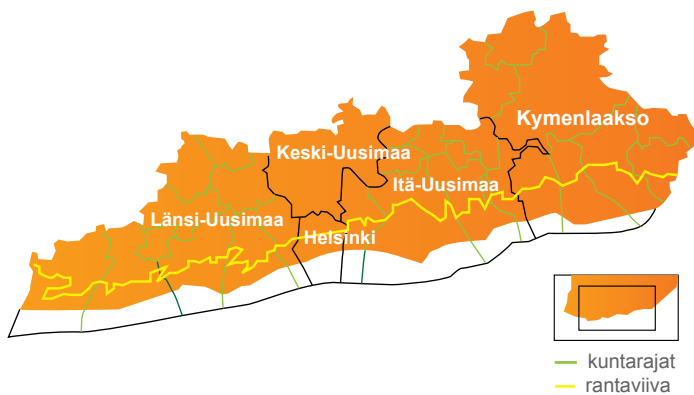
Henkilöstöhallintoon keskittyvä luku perustuu K. Luukkasen SÖKÖ II -hankkeelle laatimaan kauppätieteen pro gradu -tutkielmaan *Henkilöstöressurssien organisointi suuren alusöljyvahingon torjunnassa* (2010), joka on hyväksytty Lappeenrannan teknillisessä yliopistossa.

1 Johdanto

Yhtenäisen ja entuudestaan tutun organisaation edut ovat ilmeiset suuren alusöljyvahingon rantatorjunnassa kuten kaikessa pelastustoiminnassa. On kuitenkin vaikea määritellä kansallisesti yhtenäistä torjuntaorganisaatiota rantatorjuntatyön mahdollisen laajuuden, pitkäkestoisuuden ja runsaan organisaatiokirjon takia. Myös toiminta-alueet, toimintatavat ja resurssit poikkeavat jonkin verran toisistaan eri pelastustoimialueiden välillä.

Suuren vahingon torjuntatilanne on uusi kokemus lähes kaikille osallistujille eikä yhteistyötä

Kuva 2.1 SÖKÖ-ohjeistuksen laadintaan osallistuneet pelastustoimen ja ELY-keskusten alueet.

ehditä harjoitella kaikkien vahingon torjuntaan osallistuvien tahojen kanssa. Lisähaastetta tuo torjuntaorganisaation mahdollinen muuttuminen torjunnan vaiheiden edetessä ja työn kestäessä kuukausista vuosiin. Torjunnan organisoiminen vaatii jatkuvaa päivittämistä ja muuttuviin tilanteisiin soveltuvien ratkaisujen löytämistä.

Vaikka kaikilla torjuntaan osallistuvilla on sama tavoite – korjata vahinkojen seuraukset niin, että ihmisille, omaisuudelle ja ympäristölle aiheutuvat haitat jäävät mahdollisimman pieniksi – voi organisaatioilla olla toisistaan poikkeavat prioriteetit. Yhteisiä päämääriä ovat kuitenkin likaantumisen leviämisen rajoittaminen, likaantuneiden alueiden puhdistaminen lisävahinkoa aiheuttamatta ja pilaantumisen vaikutusten minimoiminen niin vähäisiksi kuin mahdollista.

Tässä manuaalin osassa torjuntaorganisaation rakenteita ja toimenkuvia on lähestytty pelastustoimen näkökulmasta ja organisaatiota on luonnosteltu SÖKÖ II -alueen torjuntaviranomaisten kanssa. Näkö-

kulma on rajattu koskemaan alusöljyvahingon rantatorjuntaa, eikä siinä oteta huomioon maa-öljyvahinkoja tai toimintaa sisävesillä. SÖKÖ II -alue käsittää Itä-Uudenmaan, Helsingin ja Länsi-Uudenmaan pelastustoimien alueen.

Keskustelussa ovat mukana olleet lisäksi Kymenlaakson ja Keski-Uudenmaan pelastuslaitokset sekä Uudenmaan ja Kaakkois-Suomen ELY-keskukset.

2 Suuren alusöljyvahingon torjuntaan osallistuvat tahot

Alusöljyvahingon tapahduttua torjuntatyöt käynnistyvät välittömästi viranomaisvoimin. Samanaikaisesti käynnistyvät ennakkoon suunnitellut toimenpiteet laajan torjuntaorganisaation kokoamiseksi. Suuren alusöljyvahingon torjuntaa varten rakennettavan organisaation täydelliseen toimintakuntoon saattamiseen voi kulua päiviä, jopa viikkoja. Organisaatio kootaan viranomaisten lisäksi myös ostopalveluina hankittavista toimijoista. Lisäksi vapaaehtoisten öljynkerääjien ja tukitoimien työvoimaresurssit ovat merkittävät.

Suuren alusöljyvahingon torjunnasta tekee haastavan toimijoiden moninaisuus. Aikaisempia kokemuksia laajamittaisesta, useamman pelastustoimen ja kunnan alueella samanaikaisesti tapahtuvasta torjuntatyöstä ei ole. Torjuntatöitä johtaa sen pelastustoimen alueen pelastusviranomainen, jossa vahinko tai vaaratilanne on saanut alkunsa, jollei alusöljyvahinkojen torjuntalain (1673/2009) 21. §:n 2. momentista muuta johdu taikka toisin sovita. Siihen saakka, kunnes pelastusviranomainen ottaa toiminnan johtaakseen, torjuntatöitä voi johtaa muu pelastuslain (13.6.2003/468) 44. §:n 1. momentissa tarkoitettu pelastustoiminnan johtaja.

Alusöljyvahingon torjuntatöitä johtaa Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) asettama torjun-

tatöiden johtaja, jos SYKE torjuntalain 5. §:n nojalla vastaa torjunnasta taikka on ottanut torjunnan vastuulleen. Torjuntatöitä voi kuitenkin johtaa vahinkopaikalle saapunut alueen pelastustoimen tai muun viranomaisen palveluksessa oleva henkilö siihen saakka, kun SYKE:n asettama torjuntatöiden johtaja ottaa johtovastuun itselleen.

2.1 Torjuntaviranomaiset

Öljyntorjuntalain (1673/2009) mukaan torjuntaviranomaisia ovat seuraavat:

- Suomen ympäristökeskus ja sen asettama torjuntatöiden johtaja alusöljyvahinkojen torjunnassa
- Liikenteen turvallisuusvirasto, Puolustusvoimat ja Rajavartiolaitos ryhdyttyään alusöljyvahingon torjuntaan
- elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus öljyvahinkojen torjunnassa
- alueen pelastustoimen pelastusviranomainen ja torjuntatöitä johtava muu pelastuslain 44. §:n 1. momentissa tarkoitettu pelastustoiminnan johtaja öljyvahinkojen torjunnassa
- kunta jälkitorjunnassa.

Suomen ympäristökeskus huolehtii riittävän valtakunnallisen alusöljyvahinkojen torjuntavalmiuden hankkimisesta ja ylläpidosta.

SYKE huolehtii öljyvahinkojen ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan ja alan ammatillisen jatko- ja täydennyskoulutuksen valtakunnallisesta järjestämisestä ja kehittämisestä. Suomen ympäristökeskus vastaa alusöljyvahinkojen torjunnasta ja asettaa torjuntatöiden johtajan, jos alusöljyvahinko on sattunut tai sen vaara uhkaa Suomen vesialueella aavalla selällä tai talousvyöhykkeellä. Jos alusöljyvahinko on sattunut tai sen vaara uhkaa yhtä useammalla pelastustoimen alueella, taikka jos vahinko tai sen vaara on niin suuri, ettei alueen pelastustointa kohtuudella voida vaatia yksin huolehtimaan torjuntatöistä, tai jos torjuntatoimet kestävät pitkään, taikka siihen muuten on erityistä syytä, Suomen ympäristökeskus voi ottaa torjunnan vastuulle ja asettaa torjuntatöiden johtajan.

Alueen pelastustoimi vastaa alusöljyvahinkojen ja maa-alueen öljyvahinkojen torjunnasta alueellaan. Se ohjaa myös öljyvahinkojen torjuntaan varautumista alueellaan.

ELY-keskus ohjaa ja valvoo öljyvahinkojen torjunnan järjestämistä alueellaan ja vahvistaa toimialueensa pelastustoimen alueiden öljyvahinkojen torjuntasuunnitelmat. Se antaa myös tarvittaessa muille torjuntaviranomaisille asiantuntija-apua ja mahdollisuuksiensa mukaan muutakin apua öljyvahinkojen torjunnassa.

Kunta vastaa tarvittaessa jälkitorjunnasta alueellaan. Jälkitorjunnalla tarkoitetaan öljyntorjuntaa, jota tehdään öljyn pilaaman maaperän, pohjaveden ja rannikon puhdistamiseksi ja kunnostamiseksi (rannan viimeistely- ja hienopuhdistus) sen jälkeen, kun välttämättömät torjuntatoimet vahingon rajoittamiseksi ja öljyn

keräämiseksi on tehty. Kunnan eri viranomaisten ja laitosten tulee tarvittaessa osallistua öljyvahinkojen torjuntaan. ELY-keskus ohjaa ja sovittaa yhteen jälkitorjuntatöitä, jos torjunta ulottuu usean kunnan alueelle. Vastuu jälkitorjunnan järjestämisestä on uusi vaatimus eikä sen järjestämisestä ole vielä riittävää kokemusta. Osassa pelastustoimen alueita pelastuslaitos hoitaa kokonaisvaltaisesti öljyntorjunnan. Silloin pelastuslaitos ei siirrä jälkitorjuntaa kunnan vastuulle.

Torjuntaan tulee mukaan myös vapaaehtoisia. Torjunta tulee koskettamaan laaja-alaisesti myös muita toimijoita ja vaatimaan osallistumista ja kannanottoja muun muassa päättäjiltä ja poliitikoilta.

2.2 Alusöljyvahinkojen torjuntaan osallistuvat muut viranomaiset

Liikenteen turvallisuusvirasto, Puolustusvoimat ja Rajavartiolaitos osallistuvat alusöljyvahinkojen torjuntaan. Rajavartiolaitos osallistuu kuitenkin vain merialueella tapahtuvien vahinkojen torjuntaan.

Rajavartiolaitoksella on toimivalta Suomen aluevesillä tai talousvyöhykkeellä tapahtuneiden epäiltyjen ympäristörikosten esitutkinnassa. Sisävesialueella tapahtuneiden epäiltyjen rikosten esitutkinnan suorittaa poliisi. (Merenkulun ympäristönsuojelulaki 1672/2009, 12. luvun 6. ja 8. §.) Ympäristövahinkoihin liittyvä näytteenotto kuuluu Rajavartiolaitokselle. Ranta-alueilla voi myös koulutettu pelastuslaitoksen väki hoitaa näytteenoton. Päästölähde selvitetään öljynäytteellä, joka analysoidaan poliisin rikosteknisessä laboratoriossa. (Lisätietoa manuaalin osassa 18.) Lisäksi Rajavar-

tiolaitos toimii meritiedustelutehtävissä. Myös rantatorjunnassa hyödynnetään Rajavartiolaituksen ilma-alusten kartoituslentoja sekä mahdollisesti myös ilma-aluksia torjuntakaluston ja -henkilöstön kuljetuksiin.

Puolustusvoimien osalta torjuntaviranomaisen asema koskee merivoimia ja sen hallussa olevia torjunta-aluksia. Merivoimien muiden alusten käyttö perustuu virka-apupyynnöön, joka jätetään Merivoimien Esikunnalle. Ensisijaisia tehtäviä ovat esimerkiksi avomeripuomin kuljetus, lasku sekä hinaus. Resursien puitteissa merivoimat voi asettaa aluksia pyyntöön perustuen erilaisiin öljyntorjunnan tukitehtäviin, kuten kuljetustehtäviin. Rantatorjunnassa Puolustusvoimat antaa virka-apua ensisijassa kuljetus- ja huoltotehtävissä. Myös rantatorjunnan kannalta oleellinen öljyyntymisen maastotiedustelu perustuu virka-avun antamiseen.

2.3 Virka-apuviranomaiset

Valtion viranomaiset ovat pyydettyessä velvollisia mahdollisuuksiensa mukaan antamaan torjuntaviranomaisille virka-apua. Sama velvollisuus on Luotsausliikelaitoksesta annetussa laissa tarkoitettulla Luotsausliikelaitoksella.

2.4 Yritykset

Torjunnan pitkittyessä tehtäviä voidaan ostaa yrityksiltä, mutta torjunnan johtovastuu säilyy viranomaisilla. Myös tiettyjä osia rantatorjuntaoperaatiosta, kuten jätekuljetukset, kannattaa hankkia ostopalveluina.

Öljyntorjuntapalveluita tarjoavien yritysten käytössä tulee akuutin alkuvaiheen jälkeen noudattaa kilpailutuslainsäädäntöä. Suuren ja

nopeita toimenpiteitä vaativan vahingon sattuessa saattaa olla mahdollista jättää kilpailutus väliin, jos uhka tai riski arvioidaan suureksi ja kilpailutus haittaisi torjunnan suorittamista. Normaaliin kilpailutukseen voi mennä aikaa viikkoja. Myös nopeutettu tai kevennetty kilpailutuskäytäntö on mahdollinen. Suuren vahingon sattuessa suurin osa palveluista torjunnan alkuvaiheen jälkeen jouduttaisiin joka tapauksessa ostamaan.

SÖKÖ II -hankkeessa on luotu Internet-pohjainen yritys Shakemisto öljyntorjuntapalveluja tarjoavista yrityksistä.

2.5 Vahingosta vastuullinen ja vakuutusyhtiö

Öljyvahingon aiheuttaja (laivanomistaja) ja sitä edustava vastuuvakuutusyhtiö (P&I) liittyvät olennaisesti alusöljyvahingon torjuntaan. Optimitilanteessa mainittujen toimijoiden ja varsinaisen torjuntaorganisaation yhteistyö toimii kitkatta. Aluksen omistaja ja vakuutusyhtiö osallistuvat onnettomuusaluksen tilanteen vakauttamiseen ja vaurioiden kartoittamiseen. Haverialuksen omistaja ja vakuutusyhtiö antavat pelastustyöt meripelastuspalveluja tarjoavan pelastusyhtiön tehtäväksi SYKEN valvonnassa. Lastin pelastamistoimien onnistumisella on merkittävä vaikutus lisävahinkojen estämisessä.

P&I -yhtiö toimii korvausten maksajana ja tiedonvälittäjänä vahingosta kärsimään joutuneille sekä laivanomistajan oikeudellisenä edustajana. Vakuutusyhtiön intressissä on luonnollisesti paitsi torjuntatyön onnistuminen, myös sen aiheuttamien kustannusten pitäminen kohtuullisina. Niinpä vakuutusyhtiön

ottaminen mukaan torjuntaprosessiin heti alusta alkaen on tärkeää, jotta yhteistyö saataisiin toimimaan kitkatta ja syntyisi yhteisymmärrys suoritettujen (ja korvausten piiriin kuuluvien) toimien tarkoituksenmukaisuudesta.

2.6 Kansainväliset toimijat

P&I-yhtiöiden lisäksi neuvonantajan roolissa toimivat alusöljyvahingon jälkitoimissa muun muassa kansainvälinen säiliöalusvarustajien järjestö ITOPF sekä kansainvälinen öljyvahinkojen korvausrahoitus IOPC Fund. ITOPF (*International Tanker Owners Pollution Federation Ltd*) on alusperäisten öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntaan erikoistunut voittoa tavoittelematon järjestö. Rahoituksensa ITOPF-järjestö saa jäsenmaksuina P&I-klubien kautta laivanvarustajilta, jotka vastineena saavat käyttöönsä ITOPF:n tietotaidon ja teknisen tuen. Järjestön asiantuntijat jakavat neuvoja öljyvahingoista kärsimään joutuneille sekä toimivat tarkkailijoina kansainvälisessä öljysuojarahastossa IOPC Fundissa ja kansainvälisessä merenkulkujärjestössä IMO:ssa (*International Maritime Organization*).

Kansainvälinen yhteistoiminta meriympäristövahinkojen torjunnassa tapahtuu SYKEN kautta. Yhteydenpidossa noudatetaan Helsinki-komission ohjetta. Yhteistyötä kansainvälisellä tasolla tehdään myös pelastustoimialueilla. Esimerkiksi Itä-Uudenmaan pelastuslaitos tekee yhteistyötä Euroopan meriturvallisuusviraston EMSA:n kanssa ja osallistuu sen järjestämiin öljyntorjuntaharjoituksiin.

2.7 Vapaaehtoiset

Vapaaehtoiset ovat huomionarvoinen voimavara torjuntatoimien tukitehtävissä. Vapaa-

ehtoisjärjestöt voivat tarjota apua esimerkiksi muonituksen järjestämisessä ja järjestyksenvalvonnassa. Vapaaehtoiseen pelastuspalveluun (Vapepa) kuuluu noin 50 järjestöä ja toiminnassa on mukana noin 20 000 vapaaehtoista. Suomen Punainen Risti toimii Vapepan yhdysjärjestönä ja koordinoi toimintaa yleisen vapaaehtoisen pelastustoiminnan osalta. WWF:n öljyntorjuntajoukkoja koordinoi WWF Suomi. Vapaaehtoista meri- ja järvi-pelastusta koordinoi Suomen Meripelastusseura, mutta pelastusyksiköt hälytetään meripelastuskeskuksen (MRCC) ja sen lohkokeskusten tai hätäkeskuksen kautta. Öljyntorjuntalain mukaisesti torjuntaviranomaisten tehtävään hyväksymänä osallistuneille vapaaehtoisille, samoin kuin avustamaan määrätyille, maksetaan kohtuullinen palkkio johtovastuussa olevan pelastustoimen, SYKEN tai kunnan varoista.

WWF Suomen koordinoimat Vapaaehtoiset öljyntorjuntajoukot ovat valmistautuneet toimimaan viranomaisten apuna rantatorjuntatyössä sekä öljyyntyneiden eläinten käsittely-, pesu- ja hoitotehtävissä. Joukot ryhtyvät toimiin vasta viranomaisten kutsusta ja ne toimivat viranomaisten ohjeiden mukaisesti. Ennen joukkojen kutsumista suunnitelmien tehtävistä ja niiden toteuttamisesta tulisi olla valmiina. Tavoitteena on, että ensimmäiset vapaaehtoiset saapuvat töihin noin vuorokauden päästä siitä, kun WWF on saanut kutsun osallistua torjuntatöihin.

Vapaaehtoisiin öljyntorjuntajoukkoihin kuuluu yli 5 600 jäsentä (kesä 2010). Heistä noin tuhat on osallistunut WWF:n järjestämiin harjoituksiin ja/tai koulutuksiin. Peruskoulutukset ovat ryhmänjohtajakoulutus, joukku-

eenjohtajakoulutus sekä öljyntyneiden lintujen käsittely- ja hoitokoulutus. Joukoilla on käytössään varustekontti (WWF:n ja Haminan sataman yhteishankinta vuonna 2008). Kontti toimii maastossa vapaaehtoisten tukikohtana, kirjauspisteenä, sääsuojana ja varustevarastona. Lisäksi WWF:llä on kolme Muuttopalvelu Niemi Oy:n rahoittamaa samanlaista varustekonttia. WWF:llä on varusteita noin sadalle rantatorjujalle. Näillä varusteilla rantatorjuntatyö pääsee alkuun. Varusteisiin kuuluvat henkilökohtaiset suojarusteet sekä työvälineet.

WWF:n nimeämä kenttävastaava toimii viranomaisten yhteyshenkilönä. Hänen alaisuudessaan toimiva kenttätiimi muun muassa ottaa vastaan vapaaehtoiset ja kirjaa heidät, jakaa ryhmille tehtävät ja varusteet ja hoitaa käytännön järjestelyitä kentällä. WWF:n henkilökunnasta nimetään myös varustevastaava, joka tuntee varaston, varusteet ja niiden saatavuuden, sekä toimistovastaava, joka varmistaa, että vapaaehtoisia on riittävästi paikalla, vastaa puhelintiedusteluihin ja järjestää vapaaehtoisten kuljetuksia ja muita käytännön asioita. Öljyvahinkoon liittyvä tiedottaminen on viranomaisten vastuulla. WWF:n vapaaeh-

toinen voi olla tiedotusvälineissä esillä, mutta voi silloin puhua vain omasta työstään ja kokemuksestaan öljyntorjuntaoperaatioissa.

Vapaaehtoisten kulut laskutetaan toteutuneiden kustannusten mukaan jälkikäteen. Vapaaehtoisten käytöstä aiheutuvia kuluja voivat olla muonitus- ja majoituskustannukset, matkakulujen korvauskustannukset sekä varuste- ja materiaalikustannukset. WWF ohjeistaa vapaaehtoisiaan laskuttamiseen liittyvissä asioissa ja laatii vapaaehtoisilta saatujen kuittien ja muun aineiston perusteella kokoomalaskun operaation päätyttyä. WWF myös huolehtii vapaaehtoisille maksettavien korvausten edelleen ohjaamisesta.

2.8 Päätäjät/poliittinen johto

Eri hallinnonalojen päätöksenteon toimivuus testataan tositilanteessa. Poliittiselta johdolta ja vastuussa olevalta ministeriltä vaaditaan nopeita ja rohkeita päätöksiä. Määräaikaisessa tehtävässä olevalle tämä voi olla hankalaa. Suuri alusöljyvahinko tulee olemaan vastuussa oleville päätöksentekijöille täysin uusi ja vaikea tilanne. Aikalisää ei silloin voi ottaa.

3 Tehtävät ja vastuuroolit; millaista osaamista tarvitaan?

3.1 Tehtävät ja työnkuvat alusöljyvahingon torjunnassa

SÖKÖ-toimintamallissa tehtäviä ja vastuurooleja on mietitty alusöljyvahingon torjunnan koordinoimiseksi tilanteessa, jossa öljy ajautuu rantaan. Meritorjunta, johon kuuluu öljyn leviämisen rajoittaminen sekä öljyn ke-

rääminen merellä, on rajattu toimintaohjeiden ulkopuolelle. Rantatorjunta pitää sisällään öljyn keräämisen veden pinnalta torjuntaveneillä ja rannalta käsin, öljyn leviämisen estämisen sekä rantaviivan suojaamisen esimerkiksi puomeja ja rannansuojamattoja käyttäen. Rantatorjuntaan kuuluu myös rantapuhdistus eli irtotonaisen öljyn kerääminen (karkeapuhdistus)

ja sen hallittu kuljettaminen siten, ettei uudelleen öljyyntymisen vaaraa enää ole. Jälkitorjunnan eli tarkemman rantojen puhdistamisen (viimeistelypuhdistus) sekä erityiskohteiden hienopuhdistuksen voidaan myös katsoa sisältävän öljyntorjuntaan, kun taas ennallistaminen rajataan öljyntorjunnan ulkopuolelle.

Tässä esitettävät tehtävät ja toimenkuvat ovat esimerkkejä. Tarkoitus on antaa kuva siitä, millaista asiantuntijuutta suuren alusöljyvahingon torjunnassa saatetaan tarvita. Torjuntatöiden johtajan harkinnan varaan jää lopullinen päätös siitä, missä laajuudessa organisaatio toteuttaa. Vahingon ja operaation laajuudesta riippuen osaa tehtävistä voi hoitaa sama henkilö.

Taulukko 2.1 Esimerkkejä suuren alusöljyvahingon torjunnan koordinoinnissa tarvittavista työkuvista.

Tehtäväalue	Avainhenkilö	Vastuutehtävät
Johtaminen ja tilannekuva	Torjuntatöiden johtaja	Torjuntatöistä vastaaminen. Apuna johtoryhmä ja esikunta.
	Pelastustoiminnanjohtaja	Voi olla sama kuin torjuntatöiden johtaja. Kokonaisuuden hallinta, yleisjohto, työn organisointi. Aina päivän edellä muita.
	Tilannepäällikkö	Vastaa tilannekuvan ylläpitämisestä kaikkien toimialojen osalta. Tilannekuvan ylläpito, dokumentointi, öljyn leviämistilanne.
	Yhteyspäällikkö / yhteysupseeri	Vastaa yhteydenpidosta muihin viranomaisiin, Vapepaan sekä muihin toimijoihin. Yhteyspäällikön tulee toimia tarvittaessa myös pelastustoimen asiantuntijana poliisijohtoisissa erityistilanteissa.
Torjuntatoimet	Operaatiopäällikkö	Vastuulla pelastuslaitoksen resurssit, valmius, valmiussirrot, torjuntahenkilöstön ja kaluston tilanne, kerätyn öljyn sijoitus ja tilanne. Alaisuudessa toiminta-alueen johtajat, joiden alla kaistan johtajat.
Logistiikka	Logistiikkapäällikkö	Vastaa kuljetusten suunnittelusta, logistisista pisteistä ja kalustosta (mm. maastoajoneuvot, kuljetus- ja lastiyksiköt). Tiimiin kuuluvat meri-, ilma- ja maakuljetusten ajojärjestelijät, lastinkäsittelyn asiantuntija sekä huoltopäällikkö. Lisäksi tarvitaan hallintohenkilöstöä kuljetuspyyntöjen ja huoltotilausten vastaanottoon ja välittämiseen, työmaavalvojia sekä kuljettajia (maa, meri, ilmakuljetuksiin).
	Merikuljetusten ajojärjestelijä	Vastaa sekä vahinkojätteen että torjuntahenkilöstön merikuljetusten järjestämisestä. Toimii logistiikkapäällikön alaisuudessa.

Tehtäväalue	Avainhenkilö	Vastuutehtävät
Logistiikka	Lastinkäsittelyn asiantuntija / lastaus-purkaus-asiantuntija	Lastinkäsittelyoperaatioiden päävastuuhenkilö logistiikkapäällikön alaisuudessa. Tehtävänä lastinkäsittelykohteiden sekä sopivan lastaus- tai purkausmenetelmän valinta. Alaisuudessa saariston ja mantereen lastinkäsittelyvastaavat. Lisäksi tarvitaan lastinkäsittelylaitteiden operoijia / kenttähenkilöitä ja lastinkäsittelylaitteiden siirtoon meritse erikoistuneita henkilöitä.
	Maakuljetusten ajojärjestelijä	Vahinkojätteen ja torjuntahenkilöstön kuljetuksista huolehtiminen, huollon kuljetukset ja ajoreittien suunnittelu.
	Huoltopäällikkö	Vastaa operaation huollosta (muonitushuolto, työmaakopit, vessat, polttoainehuolto, kaluston huolto, varuste- ja torjuntavälinehuolto)
	Ilmakuljetusten ajojärjestelijä / lentotoiminnan koordinaattori	Ilma-alusten kuljetustehtävien ja tiedustelutehtävien yhteensovittaminen, lentotehtävien suunnittelu ja antaminen.
Ympäristöasiat ja vahinkojätteen hallinta	ELY-keskuksen asiantuntija	Asiantuntija-apu liittyen jätteen käsittelyyn ja sijoituksen suunnitteluun, loppukäsittelyyn, lupiin ja tarkkailuun.
Hallinto	Henkilöstöpäällikkö	Henkilöstö, rekrytointi, työsuhteasiat, työterveyshuolto, palkanmaksu, työsuojelu
	Hallintopäällikkö	Talous ja rahoitus, kirjanpito, toimitilat, hankinnat ja lakiasiat. Vastaa mm. operaation ja muun päivittäisen toiminnan vaatimasta taloushallinnosta.
	Torjuntakontrolleri / torjuntakoordinaattori	Hallinnoi korvaushakemusten laadintaa. Tehtävänä taloudellisen tiedon tuottaminen ja analysointi, tiedon laillisuuden tarkastaminen, raportointijärjestelmän ylläpito ja kehittäminen ja raportointi öljytorjuntaorganisaation johdolle talousasioista. On myös tekemisissä ulkoisten tilintarkastajien ja toimittajien kanssa.
	Öljytorjunta-assistentti	Öljytorjunta-assistentin työtehtäviin kuuluvat torjunnan taloushallinto ja siihen liittyvät tehtävät, kuten öljyvahinkojen torjunnan kustannusten laskutukseen sisältyvät öljytorjuntatöistä aiheutuneiden kustannusten kokoaminen sekä laskun laatiminen vahingosta vastuulliselle. Assistentin tehtäviin kuuluvat myös ostolaskujen tarkastus sekä tiliöinti mahdollisessa laskujentarkastus- ja hyväksymisjärjestelmässä.

Tehtäväalue	Avainhenkilö	Vastuutehtävät
Lääkintä	Lääkintä- / ensi- apuvastaava	Ensiapuvalmiuden ja tehostetun kuljetusvalmiuden ylläpito.
Viestintä ja tiedotus	Viestintäpäällikkö	Koordinoi sisäistä viestintää torjuntatöiden johtajan valtuuttamana. Pitää yhteyttä torjuntatöihin osallistuviin, laatii operaatio-kohtaisen viestintäsuunnitelman ja perehdyttämisoppaan sekä seuraa yleisesti öljyntorjuntaorganisaation viestintää, analysoi ja kehittää.
	Tiedotuspäällikkö	Koordinoi ulkoista viestintää torjuntatöiden johtajan valtuuttamana. Vastaa onnettomuuden tiedottamisen valmistelusta, viestinnän teknisestä toteutuksesta ja ylläpidosta yhteistyössä muiden tiedottajien kanssa. Tiimiin kuuluu tiedottajia.
	Tietohallintopäällikkö	Viestintälaitteiden tekninen toteutus ja ylläpito, tietojärjestelmät. Vastaa yleisestä tiedonkulun toimivuudesta, tehtäviin kuuluu teknisten viestintäjärjestelmien suunnittelu ja ylläpito
Turva ja turvallisuus	Turvallisuus- ja riskienhallintapäällikkö	Vastaa operaation turvallisuudesta ja turvatoimista (security), turvasuunnitelman laadinnasta ja ylläpidosta, eristämisen, vartiointin ja kulkulupien organisoinnista.
Eläinpelastus	Eläinvastaava ja eläinlääkäri	Toimivat eläintenhoitopisteessä. Avustajina kiinniottajia ja pesuhenkilöitä. Kiinniottoryhmään kuuluu ryhmänjohtaja, kirjuri, biologi/lintutieteilijä ja 3-6 kiinniottajaa
Erityisasiantuntijat ja tukitoimet	Ympäristö- ja muut asiantuntijat	SYKE / ELY-keskukset, YM, joillakin alueilla kuntien ympäristöviranomainen. Öljysuojarahastot (ÖSRA, IOPC Fund) ITOPF
	Haveristi ja vakuutusyhtiö	Haverialuksen omistaja ja laivanisännän edustaja, P&I
	Poliisi	Liikenteen ohjaus (ja alueen eristäminen). Rikostekninen laboratorio vastaa öljynäytteiden analysoinnista.
	Rajavartiosto	Ilmatiedustelu, näytteenotto, esitutkinta, kalusto- ja henkilöstöresurssi, öljynkeräys aluksilla.
	Puolustusvoimat	Tiedustelu, kalusto- ja henkilöstöresurssi, öljynkeräys aluksilla
	Vapaaehtoiset	SPR, WWF, muut, Meripelastus

Tehtäväalue	Avainhenkilö	Vastuutehtävät
Arviointi	Arviointikoordinaattori	Suuressa alusöljyvahingossa johtoryhmä voi asettaa erillisen arviointitiimin, joka koostuu pelastus- ja ympäristöviranomaisista sekä asiantuntijoista, muun muassa P&I:n ja ITOPF:n edustajista. Arviointitiimi toimii ennen rantatorjunnan aloittamista puhdistustyön suunnittelemiseksi sekä torjunnan aikana toiminnan tehokkuuden valvomiseksi. Arviointitiimi organisoii rannan arvioinnin ja jakaa tehtäväkokonaisuuksia muille toimijoille sekä virka-apuviranomaisille. Arviointitiimin vetäjäksi nimetään arviointikoordinaattori.
Katselmuslautakunta	Katselmusinsinööri	Vahingon vaikutusten arviointi. ELY-keskus asettaa muun muassa öljyvahingon korvauskysymysten selvittelyä varten katselmuslautakunnan, jos vahinkojen tai torjuntakustannusten voidaan arvioida nousevan yli 20 000 €:oon ja vahingon selvittäminen sitä edellyttää. Katselmuslautakunta on asetettava myös, jos öljysuojarahaston hallitus sitä pyytää.

3.2 Asiantuntijarekisteri

SÖKÖ II -hankkeessa on tuotettu asiantuntijarekisteri, joka on viranomaiskansion liitteenä.

Torjuntatöiden johtaja tarvitsee tuekseen ryhmän asiantuntijoita. Nämä henkilöt eivät välttämättä ole samoja kuin johtoryhmän edustajat. Asiantuntijoita saatetaan tarvita muun muassa seuraavilta aloilta:

- teollisuus ja konetekniikka
- julkinen terveydenhuolto

- meteorologia
- tieteellinen tuki sekä laboratorioanalyysit
- meri- ja vesistötiede, maaperät
- ympäristönsuojelullinen tuki
- erityislaatuiset turvallisuushuolenaiheet
- tapahtumien hallinta.

Näiden alojen aktiivisten edustajien lisäksi myös jo eläköityneiden asiantuntijoiden rekrytoiminen voi olla tarpeellista.

4 Esimerkkejä öljytorjuntaorganisaation järjestäytymisestä

Alusöljyvahingon torjuntaa varten pelastusviranomaisilla ei ole olemassa yhtä kaikille pelastuslaitoksille yhteistä vakiintunutta organisoitumistapaa. Tässä esitettävä organisaatiomalli on ehdotus, jonka pohjalta suuren alusöljyvahingon torjuntaorganisaatiota voi-

daan kehittää. Torjuntatöiden johtaja päättää, millaisena ja missä laajuudessa organisaatio vahinkohetkellä toteutuu.

Avomeritorjunnan puolella torjuntaorganisaation rakenne on yksiselitteisempi ja selkeästi

määritelty. Alusöljyvahingon jälkeinen rantatorjunta ja siihen liittyvä yhteistyö tulisi saada yhtä tehokkaaksi kuin meritorjunnan yhteistyö.

4.1 Torjuntatöiden johtaja ja suuren vahingon johto-organisaatio

Alusöljyvahingossa, jossa vahinko uhkaa tai koskee samanaikaisesti ihmishenkiä, omaisuutta ja ympäristöä, viranomaistoimia johdetaan aluksi meripelastuslain mukaisessa järjestyksessä asianomaisesta meripelastuslokkokeskuksesta. Kun ihmishengen vaara on ohi, viranomaistomien yleinen johtovastuu siirtyy alusöljyvahinkojen torjuntaviranomaiselle. Tällöin meripelastusviranomaisena jää usein virka-apua antavaksi viranomaiseksi. Torjuntaa johtaa SYKEN asettama **torjuntatöiden johtaja** (Response Commander, RC), jota avustaa SYKEN ympäristövahinkoryhmä ja SYKEN päivystäjä. Lisäksi torjuntatöiden johtajaa avustaa johtajan kokoama ja eri torjuntaviranomaisista sekä asiantuntijoista koostuva torjuntatöiden johtoryhmä.

Vahinkopaikalle saapunut alueen pelastustoimen tai muun torjuntaviranomaisen palveluksessa oleva henkilö voi johtaa torjuntatöitä siihen saakka, kun SYKEN asettama torjuntatöiden johtaja ottaa johtovastuun itselleen. SYKE ja torjuntatöiden johtaja huolehtivat lisäkaluston ja kalustoa käyttävän henkilöstön asettamisesta lisäresursseja tarvitsevien pelastustoimen alueiden käyttöön. SYKEN asettama torjuntatöiden johtaja vastaa myös öljyn sijaintia ja leviämisenustetta koskevan tilannekuvatiedon toimittamisesta pelastustoimen alueelle.

Päätösten teko on haasteellista torjuntatöiden johtajalle. Hänelle tuodaan eteen jatkuvasti

monia mielipiteitä ja suosituksia, jotka voivat usein olla ristiriitaisia. Johtajan tekemät päätökset saavat kritiikkiä - joidenkin mielestä torjuntatoimet ovat riittämättömiä ja toisten mielestä liiallisia.

Päätöksenteossa ja tilanteen arvioimisessa on hyvä ottaa huomioon, että

- tilanne arvioidaan kaikkien niiden operatiivisten tahojen kanssa, jotka ovat paikalla ja heti käytettävissä. Poissaolevien tahojen saapumisen vauhdittaminen voi olla tarpeen.
- jos vahingonaiheuttajalta löytyy omia torjuntaresursseja ja aliurakoitsijoita, voidaan niitä hyödyntää. Olisi hyvä saada vahingon aiheuttaja ja vakuutusyhtiö heti alussa toimintaan tiiviisti mukaan.

Jos öljy- tai kemikaalivahingon torjuntatöihin osallistuu yhtä useamman toimialan viranomaisia, torjuntatöiden johtaja voi muodostaa avukseen eri viranomaisten edustajista koostuvan **johtoryhmän**. Johtoryhmän perustamistarve ja mahdollinen kokoonpano riippuu onnettomuustilanteesta. Se voi aloittaa toimintansa esimerkiksi vastaavalta pohjalta kuin toimintansa päättänyt meripelastuksen onnettomuuspaikan johtajan johtoryhmä. Torjuntatoimien johtopaikkana voidaan tarvittaessa käyttää myös meripelastuskeskusta (Turku), meripelastuslokkokeskusta (Helsinki) tai muuta tarkoitukseen soveltuvaa johtamispaikkaa. Johtoryhmään voivat kuulua valtion alusöljyvahinkojen torjuntaviranomaisten sekä virka-apuviranomaisten edustajat ja vahinkoalueen pelastustoimen alueen pelastusviranomaisena sekä muut, jotka on valtuutettu käyttämään organisaatiotaan torjuntatyöhön ja sen tukitoimiin.

Johtoryhmässä voivat olla edustettuina kaupungit/kunnat, pelastusviranomaiset, ympäristöviranomaiset, poliisiviranomaiset, terveysviranomaiset, tiedotus, Puolustusvoimat, Rajavartiolaitos, ulkopuoliset asiantuntijat, vapaaehtoisjärjestöjen edustajat sekä haverialuksen edustaja.

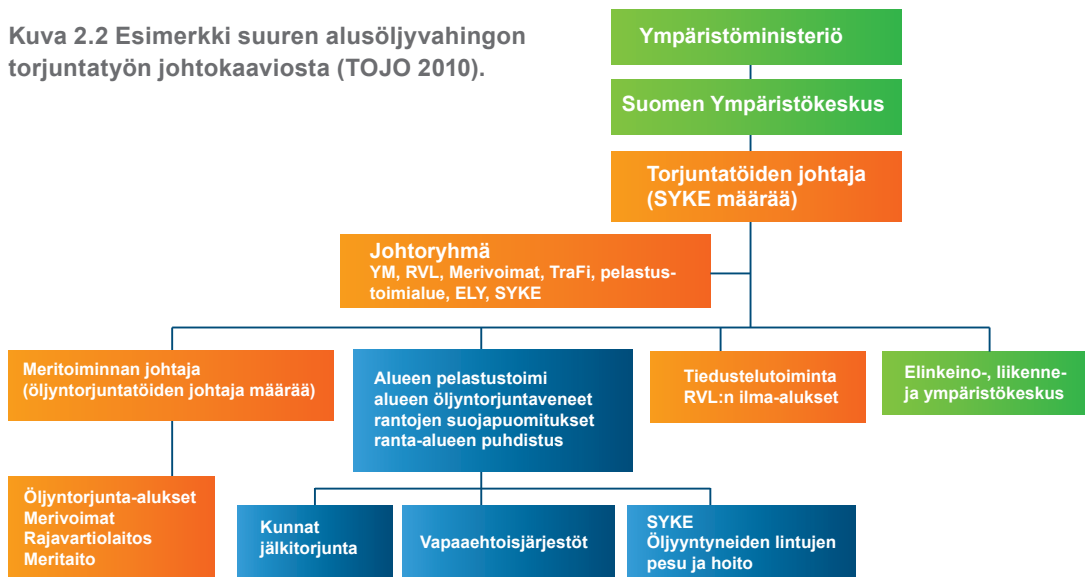
Alueen pelastustoimi vastaa alusöljyvahinkojen torjunnasta alueellaan. Kunkin pelastustoimen alueella torjuntaa johtaa pelastustoimen nimeämä pelastusviranomainen suoraan SYKEn asettaman torjuntatöiden johtajan alaisuudessa. Torjuntaa johtava pelastusviranomainen vastaa oman alueensa öljyntorjuntasuunnitelman mukaisesti torjunnan järjestämisestä sekä rannikolla, saaristossa että rannoilla. Torjuntayksiköt muodostetaan pelastustoimen alueiden öljyntorjuntasuunnitelmissa määritellyistä pelastustoimen yksiköistä ja muista kuntien yksiköistä ja niitä täydennetään tarpeen mukaan SYKEn tai torjuntatöiden johtajan pelas-

tustoimen alueen käyttöön hankkimilla lisäresursseilla.

Kukin torjunta-alueella olevista pelastustoimen alueista on edustettuna torjuntatöiden johtoryhmässä ja kukin pelastustoimen alue raportoi torjunnan edistymisestä ja mahdollisista lisäresurssitarpeista torjuntatöiden johtajalle tai hänen osoittamalleen SYKEn ympäristövahinkojen torjuntaryhmän asiantuntijalle.

Avomeritorjunta ja toisaalta pelastustoimen alueiden saaristossa ja rannikolla käynnistämä öljyntorjunta jatkuvat jonkin aikaa rinnakkain. Yhteistyötä tehdään tällöin **Meritoiminnan johtajan** (Supreme On-Scene Commander, SOSOC) kanssa. Tässä tehtävässä voi toimia jonkun torjunta-alueen päällikkö tai SYKEn edustaja. Meritoiminnan johtaja vastaa avomeritorjunnasta ja raportoi sen edistymisestä hänet asettaneelle torjuntatöiden johtajalle (RC). Meritoiminnan johtaja määrää käytettävissä

Kuva 2.2 Esimerkki suuren alusöljyvahingon torjuntatyön johtokaaviosta (TOJO 2010).

olevan torjunta-aluskaluston järjestäytymisestä tarkoituksenmukaisiin toiminnallisiin kokonaisuuksiin ja jakaa niille torjuntatehtävät, jotka voivat koostua esimerkiksi öljyn leviämistä rajoittavien puomien asentamisesta tai öljyn keräämisestä. Meritoiminnan johtaja jakaa kullekin keruualusryhmälle tai kansallisen meritorjuntatöiden johtajan (NOSC) alaisuudessa olevalle keruualusryhmien joukolle omat keräyssektorit. Torjuntatöiden johtajan määrättyä avomeritorjuntavaiheen päättämisestä saatetaan mahdollisesti osa avomeritorjuntaan osallistuneista aluksista asettaa pelastustoimen alueen käyttöön.

4.2 Esimerkki torjuntaorganisaatiosta pelastustoimen alueella

Öljyvahingon torjuntatöitä johtaa sen pelastustoimen alueen pelastusviranomainen, jossa vahinko tai vaaratilanne on saanut alkunsa, jollei toisin ole sovittu. Alusöljyvahingon torjuntatöitä johtaa Suomen ympäristökeskuksen asettama torjuntatöiden johtaja, jos alusöljyvahinko on sattunut tai sen vaara uhkaa Suomen vesialueella aavalla selällä tai talousvyöhykkeellä. Myös silloin, kun alusöljyvahinko on sattunut tai sen vaara uhkaa yhtä useammalla pelastustoimen alueella taikka vahinko tai sen vaara on niin suuri, ettei alueen pelastustointa kohtuudella voida vaatia yksin huolehtimaan torjuntatöistä, tai jos torjuntatoimet kestävät pitkään taikka siihen muuten on erityistä syytä, Suomen ympäristökeskus voi ottaa torjunnan vastuulleen ja asettaa torjuntatöiden johtajan. Asetettu torjuntatöiden johtaja voi olla myös pelastusviranomainen.

Pelastustoiminnan johtaja voi muodostaa avukseen muiden viranomaisten, laitosten ja pelas-

tustoimintaan osallistuvien vapaaehtoisten yksiköiden edustajista koostuvan johtoryhmän. PEL-JOKEssa pelastustoiminnan johtajana eli yleisjohtajana toimii alusöljyvahingossa pelastusviranomainen.

Esikuntaan nimetään seuraavat vastuualueet ja niiden päälliköt (tilanteesta riippuen sama henkilö voi toimia useamman vastuualueen päällikkönä): operaatiopäällikkö, tilanpäällikkö, tiedotuspäällikkö, logistiikkapäällikkö, viestipäällikkö, hallintopäällikkö, turvallisuuspäällikkö ja yhteyspäällikkö. Esikunta ylläpitää tilannekuvaa ja dokumentoi tapahtumat toimintaa, tutkintaa ja arviointia silmälläpitäen, pitää luetteloa käytettävissä olevista voimavaroista, huolehtii viestinnästä, tiedotuksesta ja huollon järjestelyistä.

Tässä esitetty esimerkki pohjautuu pelastustoiminnan johtamisen yleisohjeeseen suuronnettomuudessa ja sen uhkatilanteessa. Organisaatiokaavio on ehdotus ja se on tarkoitettu suunnittelun pohjaksi.

Suuren alusöljyvahingon torjuntaa varten rakennettavan organisaation täydelliseen toimintakuntoon saattamiseen voi kulua päiviä, jopa viikkoja. Organisaation perustamiseen ja tarkemman tilan tiedon keräämiseen kuluvaan aikana öljyvahinkoa torjutaan pelastustoimen perusvalmiudella. Vahingon laajuudesta riippuen pelastuslaitos käyttää tarvittaessa öljyntorjuntasuunnitelmassa esitettyjen virastojen resursseja myös alkuvaiheen torjuntatehtäviin.

Kuva 2.3 Esimerkki alusöljyvahingon torjuntaorganisaatioksi ranta-alueilla tapahtuvaa torjuntaa varten. Organisaation suunnittelussa on hyödynnetty lähteitä ”Pelastustoiminnan johtamisen yleisohje suuronnettomuudessa ja sen uhkatilanteessa, ohje 9/2005”, ”Pelastustoiminnan johtamisen yleisohje 2/2010” ja SÖKÖ-toimintamallia.

5 Henkilöstöhallinto ja rekrytointi

Mittavan öljyntorjuntaoperaation suorittaminen vaatii suuren määrän henkilöstöresursseja. Etenkin rantojenpuhdistustyön pitkittyessä pelastusviranomaiset tarvitsevat avukseen ulkopuolista työvoimaa. Lisäksi puhdistustyön raskauden ja likaisuuden vuoksi henkilöstön vaihtuvuus voi olla suurta. Tässä luvussa on otettu lähtökohdaksi tilanne, jossa pelastuslaitos on torjuntavastuussa ja henkilöstöhallinto ja lisätyövoiman rekrytointitarve kohdistuvat etupäässä rantapuhdistustyötä tekeviin henkilöihin.

Merellä tapahtuvan torjuntatyön vaatima henkilöstöresurssien organisointi on rajattu ulkopuolelle, koska merellä tehtävä torjuntatyö on suureksi osaksi viranomaisten suorittamaa virkatyötä, ja näin ollen varsinainen lisätyövoiman rekrytointitarve syntyy vasta, kun suuri määrä öljyä puhdistetaan rannoilta.

Lisätyövoiman rekrytointitarve syntyy ennen kaikkea siksi, että rantapuhdistustyö voi kestää kuukausia tai jopa vuosia, eikä pelastusviranomaisten omaa henkilöstöä voida pitää rantapuhdistustehtävissä alkutoimenpiteiden suorittamisen jälkeen. Tämä johtuu siitä, että pelastushenkilöstön on kaikissa tilanteissa ennen kaikkea huolehdittava lakisääteisistä, päivittäisistä pelastustehtävistään. Myös rantatorjuntahenkilöstön organisoinnissa on siis otettava huomioon se, ettei yhteiskunnan toiminnallista tasoa voida suurenkaan öljyvahingon torjuntatöiden vuoksi heikentää. Öljyvahingosta huolimatta niin viranomaisten kuin kuntienkin henkilöstön on kyettävä toimimaan päivittäisissä tehtävissään.

Torjuntahenkilöstön työnantajana toimivan alueellisen pelastuslaitoksen haasteeksi ei muodostu ainoastaan henkilöstön hankinta, vaan myös työvoiman säilyttäminen. Suuren alusöljyvahingon jälkeinen rantojen puhdistustyö sitoo runsaasti työvoimaa, sillä työ on suurelta osin tehtävä käsin.

Suuren alusöljyvahingon tapahtuessa heikoin lenkki löytyy todennäköisesti kaluston ja henkilöstön riittävydestä ja saatavuudesta, ei niinkään rahasta. Resurssit vaihtelevat alueittain, ja puhdistuksen pitkittyessä on priorisoitava puhdistettavat alueet. Vapaaehtoisten varaan ei voida laskea pidemmällä aikajänteellä. Perustyön tekijöiden löytäminen on suurin ongelma. Pelastuslaitos ei voi sitoa itseään torjuntaan. Esimerkiksi varuskunnista on apua, mutta tässäkin on rajoitteita: varusmiehiä voidaan käyttää ainoastaan tehtäviin, joista ei aiheudu vaaraa terveydelle. Yleensäkin torjuntahenkilöstön valintaan (voidaanko ottaa töihin esimerkiksi terveydellisten syiden vuoksi), työsuojelullisiin ja terveydenhoidollisiin asioihin pitää kiinnittää huomiota. Torjuntahenkilöstön suuresta määrästä voi seurata vaikeuksia esimerkiksi terveydenhuollon ja terveystarkastusten järjestämisessä.

5.1 Rekrytointistrategia

Organisaation visioon ja strategiaan pohjautuvassa rekrytointistrategiassa määritellään tarvittavan työvoiman määrä ja laatu sekä se, millaisia henkilöitä organisaation tavoitteiden saavuttaminen edellyttää.

Rekrytointistrategiaa hahmoteltaessa on ensimmäiseksi selvitettävä, millaista työvoimaa

organisaatioon hankitaan ja millaisiin tehtäviin työntekijä rekrytoidaan. Samalla tulisi määritellä myös, millaista osaamista ja ominaisuuksia työntekijältä vaaditaan. Rekrytointistrategiassa on määriteltävä myös se, kuinka pitkäksi aikaa työntekijä palkataan ja millaisia palkkioita hänelle voidaan luvata. Nämä kaksi seikkaa määntyvät kuitenkin osittain työlainsäädännön asettamien ehtojen mukaan, joten niistä ei voida rekrytointistrategiassa vapaasti päättää.

Eräs tärkeä strateginen ratkaisu on myös päätös siitä, mikä osaaminen ostetaan organisaation ulkopuolisilta toimijoilta. Rekrytointistrategiassa suunniteltaessa on myös määriteltävä, kuinka nopeasti rekrytointi tulisi suorittaa, jotta voidaan suunnitella kyseiseen tarpeeseen riittävän aggressiivinen rekrytointikampanja. Tämän jälkeen voidaan valita rekrytointitarvetta parhaiten vastaavat henkilöstön hankintakanavat.

5.2 Öljytorjuntahenkilöstö

Erityisesti käsin tehtävässä rantojen puhdistustyössä ovat sopimuspalokunnat ja vapaaehtoisjoukot (muun muassa WWF:n öljytorjuntajoukot, meripelastusyhdistykset ja Vapepa) merkittävä voimavara. Koneellinen puhdistustyö puolestaan hankitaan suurelta osin ostopalveluina esimerkiksi maansiirtoyrittäjiltä. Ostopalveluhenkilöstö työskentelee aina palveluntuottajan alaisuudessa, joten työntekijät eivät solmi työsuhdetta pelastustoimeen. Myös virka-apuviranomaiset sekä kuntien ja laitosten työntekijät työskentelevät oman työnantajansa alaisuudessa. Työsuhde solmitaan siis ainoastaan vapaaehtoisten ja mahdollisesti sopimuspalokuntien henkilöstön kanssa.

Kullakin pelastustoimialueella on oman pelas-

tushenkilöstön lisäksi erilaisia yhteistoimintasopimuksia, ja esimerkiksi sopimuspalokuntien määrä vaihtelee alueittain. Näin ollen myös rantatorjuntaan tarvittavan lisätyövoiman rekrytointitarve vaihtelee alueittain ja riippuu kyseisen pelastustoimialueen olemassa olevista resursseista.

Varsinaiseen puhdistustyöhön osallistuu vapaaehtoisia, palkattua työvoimaa, kuntien henkilöstöä ja viranomaisia. Alueen pelastustoimi operatiivisen päällikön johtamana vastaa puhdistustyön organisoimisesta torjuntatöiden johtajan alaisuudessa. Rantapuhdistushenkilöstön järjestäminen kuuluu alueen pelastustoimen tehtäviin. Puhdistustyöhön rekrytoidun henkilöstön työnantajana alueen pelastustoimi on vastuussa työlainsäädännön vaatimusten täyttämisen lisäksi muun muassa puhdistustyössä tarvittavien tarvikkeiden hankinnasta.

Henkilöstön kuvaus

Tilanteessa, jossa jopa 30 000 t:n suuruisen öljyvuodon seurauksena öljyä ajautuu rantaan, tarvitsee paikallinen pelastuslaitos niin henkilöstöä kuin kalustoakin torjunta-avuksi. Alueelliset pelastustoimet ovat velvollisia antamaan apua toiselle pelastustoimialueelle. Alueen kuntien tulee myös tarvittaessa antaa öljytorjunta-apua alueen toiselle kunnalle. Lisäksi öljyvahinkojen torjuntaa voidaan tehostaa yhteistoiminnalla esimerkiksi öljynvarastojien, satamien, telakoiden tai muiden vastaavien laitosten kanssa. Myös muilta viranomaisilta (esimerkiksi Rajavartiolaitos ja poliisi) tai liikelaitoksilta (esimerkiksi VR ja Tieliikelaitos) voidaan saada virka-apua. Puolustusvoimilta voidaan saada esimerkiksi kalusto- ja kuljetusapua sekä tiedusteluapua.

Myös yksityisillä henkilöillä voi olla intressejä osallistua torjuntatyöhön. Mikäli pelastustoimi tarjoaa puitteet ja välineet puhdistustyöhön, muodostuu puhdistustyötä tekevän yksityishenkilönkin kanssa eräänlainen työsuhde.

Keräyshenkilöstön ajatellaan muodostuvan öljyntorjuntakaistaleittain toimivista viiden hengen puhdistusryhmistä. Jos ranta-alueita puhdistetaan 20 km kerrallaan, tarvitaan keräyshenkilöstöä noin 500 henkeä (20 lohkoa x 5 kaistaletta/lohko x 5 hengen keräysryhmä/kaistale).

Puhdistustyöntekijältä vaadittavat ominaisuudet

Etenkin käsin tehtävä rantojen puhdistaminen on fyysisesti raskasta työtä, jota tehdään hankalissakin sääolosuhteissa. Puhdistustyöntekijän on oltava terve ja raskaaseen työhön sopeutuva.

Keräyshenkilöstön saapuessa torjunta-alueelle heidän henkilötietonsa kirjataan ja terveydentila todetaan. Henkilötietojen keräämisen yhteydessä kysytään myös mahdolliset erityistaidot, jotka huomioidaan keräysryhmiä ja -joukkueita perustettaessa. Puhdistustyötä tekevilta henkilöiltä ei vaadita mitään erityisosaamista, mutta joukkueenjohtajien (vastuualueena yksi kilometrin lohko eli 30 henkilöä) ja ryhmänjohtajien (vastuualueena yksi kaistale eli 5 henkilöä) on oltava tehtävään koulutettuja.

Puhdistustyötä johtaa alueellinen pelastustoimi ja koko torjuntahenkilöstö toimii aina viranomaisten alaisuudessa ja niiden ohjeiden mukaan. On toivottavaa, että kukin keräys-

joukko toimisi oman johtonsa alaisuudessa, jolloin viranomainen voisi kommunikoida suoraan joukon johtajan kanssa.

5.3 Rekrytointiprosessi ja hankintakanavat

Rekrytointiprosessia suunniteltaessa on syytä aluksi selvittää prosessin kulkuun vaikuttavia perusasioita, kuten se, kuinka nopeasti rekrytointi tulisi suorittaa, ja se, kuinka rekrytointi- ja työvoimakustannukset rahoitetaan.

Rantojen puhdistaminen ei ole merellä tapahtuvan torjuntatyön tavoin hätätyötä, ja puhdistustyö vaatii tarkkaa suunnittelua, joten rantapuhdistushenkilöstön organisoimiseen on käytettävissä viikkoja. Ennen varsinaisen puhdistustyön aloittamista on myös perustettava jätteenvarastointialueita ja logistisia pisteitä sekä hankittava keräyshenkilöstön käyttöön suojarusteita sekä keräys- ja kuljetusastioita.

Kun alusöljyvahingon laajuus on selvitetty ja vaadittavat torjuntatoimenpiteet kartoitettu, voidaan arvioida tarvittavan puhdistushenkilöstön määrää ja laatua. Rekrytointitarpeen määrittämisen kannalta merkittävintä on selvittää, mihin pelastustoimen ja esimerkiksi kunnan oma henkilöstö riittää, ja kuinka paljon tarvitaan olemassa olevan, öljyntorjuntasuunnitelmissakin määritellyn henkilöstön lisäksi ulkopuolista työvoimaa. Henkilöstön hankintakanavia voidaan alkaa suunnitella vasta sitten, kun tiedetään, keitä halutaan rekrytoida ja mihin tehtäviin.

Rantatorjunnan organisointi on suurelta osin tehtävien ulkoistamista. Varsinainen palkatun työvoiman rekrytointitarve syntyykin pelastus-

toimella vasta puhdistustyön pitkittyessä kuukausia tai jopa vuosia kestäväksi projektiksi.

Pelastustoimella on jo olemassa olevat sopimukset tiettyjen oman johtonsa alaisuudessa toimivien organisaatioiden (esimerkiksi sopimuspalokunnat ja WWF) kanssa. Tällaisen toimijoiden kohdalla ei näin ollen käytetä tavanomaisia henkilöstön hankintakanavia, vaan sopimuksen mukaan kyseiset ryhmät tulevat pelastusviranomaisen avuksi pyynnöstä. Sekä sopimuspalokuntien että WWF:n vapaaehtoisten torjuntajoukkojen osalta työsopimus laaditaan johdon kanssa koko joukkojen käyttöä koskevana. Vastaavasti, kun yrityksiltä ostetaan palveluja, tehdään niiden kanssa ostopalvelusopimus, jonka mukaisesti yrityksen henkilöstö työskentelee oman työnantajansa alaisuudessa. Näissäkin tapauksissa varsinaiselta työsopimushenkilöstön rekrytoinnilta siis vältytään.

Ensimmäisten torjuntaviikkojen tai -kuukausien aikana henkilöstöhankinta tapahtuu pääasiassa itsenäisten organisaatioiden kanssa solmittavien sopimuksin. Mikäli sopimustyövoimaa ei ole käytettävissä riittävästi laajan vahingon rannanpuhdistustyöhön, tai kun puhdistustyö pitkittyy, joudutaan ottamaan käyttöön tavanomaiset rekrytointimenetelmät ja henkilöstön hankintakanavat. Myös työnvälityksen palvelujen hyödyntäminen voisi tulla kyseeseen.

Rantapuhdistustyövoimaa rekrytoitaessa rekrytointiviestintää ei kohdisteta erityisen tarkasti, koska työhön soveltuvat kaikki terveet aikuiset. Koska rekrytointiviestinnällä halutaan tavoittaa mahdollisimman suuri joukko,

tulee viestintäkanavat valita sen mukaisesti. Tehokkaimpia rekrytointiviestinnän kanavia ovat TV, radio, Internet sekä sanomalehdet. Myös öljyvahingon uutisointi eri medioissa voisi olla yksi rekrytointiviestinnän väline.

5.4 Työsuhteen solmiminen

Työsopimuslain 1. §:n mukaan työntekijä tai työntekijät yhdessä työkuntana sitoutuvat työsopimuksella tekemään työtä työnantajan lukuun tämän johdon ja valvonnan alaisena palkkaa tai muuta vastiketta vastaan.

Vaikka kaikille torjuntatyöhön osallistuville ei maksettaisi palkkaa, saavat he kuitenkin pelastustoimelta muunlaista vastiketta, kuten ruokaa. Tämän seurauksena työntekijän ja pelastustoimen välille syntyy eräänlainen työsopimus. Kuten edellä on mainittu, kaikkien torjuntatyötä tekevien kanssa ei kuitenkaan sovita henkilökohtaista työsopimusta. Kaikissa työsopimuksissa on tärkeää mainita muun muassa vakuutuksista ja terveydenhuollon järjestämisestä. Ostopalveluyritysten henkilöstön työnantajana toimii palvelun tarjoava yritys. Myös ostopalveluista sovittaessa on kuitenkin syytä varmistua työntekijöiden vakuutusten kattavuudesta ja terveydenhuollon järjestämisestä.

Puhdistustyön jatkuessa kuukausia voi työskentely ilman rahapalkkaa käydä suurelle osalle vapaaehtoistyöntekijöistä mahdottomaksi. Työn pitkittyessä onkin oletettavaa, että ainakin suurimmalle osalle työntekijöistä aletaan maksaa palkkaa ja heidän kanssaan sovitaan henkilökohtaiset työsopimukset. Vaikka pelastuslaitoksella on esimerkiksi sopimuspalokuntien kanssa koko joukkojen käyttöä

koskeva yleinen sopimus, tultaisiin heidänkin kohdallaan siirtymään henkilökohtaisiin työ- sopimuksiin ja palkkaukseen.

Myös lainsäädäntö tukee öljyntorjuntatyöntekijöiden palkanmaksua: öljyvahinkojen torjuntalain 36 §:n mukaan öljyvahingon torjunnasta vastaavan alueen pelastustoimen, Suomen ympäristökeskuksen tai kunnan varoista maksetaan kohtuullinen palkkio henkilölle, joka on 20. §:n perusteella määrätty avustamaan torjuntatyössä tai torjuntaviranomaisen tehtävään hyväksymänä osallistunut vapaaehtoisena öljyvahingon torjuntaan.

Työsopimuksen muoto ja kesto

Rantapuhdistustyötä tekevien henkilöiden kanssa sovitaan määräaikainen työ sopimus. Määräaikaisuuden perusteena voi tässä tapauksessa olla esimerkiksi työn luonne, sillä aikaisemman työ sopimuslain 2. §:n 2. momentin mukaan työn luonnetta koskeva peruste voi toteutua esimerkiksi silloin, kun on kyse sellaisen työn tai työkokonaisuuden tekemisestä, jota työnantaja ei teetä jatkuvasti. Määräaikainen sopimus voidaan sopia joko tietyksi määräajaksi tai tietyn työkokonaisuuden valmistumiseen saakka. Määräaikainen työ sopimus voidaan myös sopia irtisanottavissa olevaksi.

Palkka

Useimmiten työntekijän palkka määräytyy alalla noudatettavan työehtosopimuksen mukaan. Kuuluessaan työehtosopimuksen solmineeseen työnantajajärjestöön työnantaja on velvollinen työehtosopimuslain määräysten mukaan noudattamaan kyseistä työehtosopimusta. Mikäli työnantaja ei ole työnantajajärjestön jäsen, se joutuu työ sopimuslain 2. §:n

7. momentin perusteella noudattamaan kyseisellä alalla edustavana pidettävän työehtosopimuksen määräyksiä. Pelastuslaitosta sitoo Kunnallinen yleinen virka- ja työehtosopimus (KVTES).

KVTES:ssa todetaan, että työn vaativuustar kastelua voidaan tarvittaessa soveltaa myös palkkahinnoittelun ulkopuolisiin ryhmiin. Työnantajan tulee tällöin huolehtia siitä, että palkkahinnoittelun ulkopuolisten tehtäväkohtaiset palkat ovat oikeassa suhteessa niihin palkkahinnoittelun palkkaryhmiin kuuluvien tehtäväkohtaisten palkkojen kanssa, joita voidaan tehtävien luonteen vuoksi käyttää jonkinlaisena viiteryhmänä.

Myös työntekijällä, joka on sairauden tai tapaturman vuoksi estynyt tekemästä työtään, on oikeus sairausajan palkkaan. Työsopimuslain 2. §:n 11. momentin perusteella työntekijällä on oikeus saada esteen ajalta täysi palkkansa sairastumispäivää seuranneen yhdeksännen arkipäivän loppuun, jos työsuhde on jatkunut vähintään kuukauden. Vastaavasti alle kuukauden jatkuneissa työsuhteissa työntekijällä on oikeus saada 50 % palkastaan. Koska rantapuhdistustyövoiman vaihtuvuuden oletetaan olevan suurta, ja työn raskauden takia sairauspoissaolot voivat olla yleisiä, saatetaan palkkauksessa päätyä urakka- tai toimenpidepalkkaukseen.

Työaika

Työaikalain 6 §:ssä määritellään säännölliseksi työajaksi enintään kahdeksan tuntia vuorokaudessa ja 40 tuntia viikossa. Myös rantapuhdistustyölle asetetaan 8 tunnin työpäivä. Jos tilanne niin vaatii, voivat puhdistustyöntekijät

tehdä myös ylitöitä. Työaikalain 19. §:n mukaan ylityötä saa teettää enintään 138 tuntia neljän kuukauden ajanjakson aikana, kuitenkin enintään 250 tuntia kalenterivuodessa.

Koska puhdistustyö on fyysisesti raskasta, on työntekijöiden lepoajoista huolehdittava erityisen tarkasti. Taukotilat on myös syytä järjestää huolellisesti. Työaikalain 29. §:n mukaan työntekijälle on annettava jokaisen työvuoron alkamista seuraavan 24 tunnin aikana vähintään 11 tunnin pituinen keskeytymätön lepoaika.

Toiminnan luonteen niin edellyttäessä voidaan tästä poiketa, mutta enintään kuitenkin kolmen peräkkäisen vuorokausilevon aikana kerrallaan. Jos vuorokausilepoa lyhennetään, on lepoajan kuitenkin oltava vähintään viisi tuntia.

Etenkin käsin tehtävä puhdistustyö tehdään valoisaan aikaan. Vuodenajasta riippuen työtä voidaan tehdä yhdessä tai kahdessa vuorossa. Joka tapauksessa työtä tehdään kaikkina viikonpäivinä, myös sunnuntaisin.

6 Ulkopuoliset palveluntuottajat osana torjuntaorganisaatiota

Alihankkijat ja urakoitsijat osallistuvat puhdistustyöhön ja vahinkojätteen poistamiseen. Näillä yrityksillä tulee olla puhdistustyön turvalliseen ja lainmukaiseen hoitamiseen tarvittava henkilöstö, kalusto ja kokemus. Yleensä yritykset huolehtivat hyvin henkilöstöstä, omaisuudesta ja ympäristöstä. On kuitenkin myös sellaisia yrityksiä, jotka aiheuttavat työntekijöilleen tarpeettomia riskejä ja asettavat itsensä mahdollisen siviili- ja rikosoikeudellisen vastuun alaisiksi. Pelastusviranomaisten on hyvä tietää muutamia asioita ennen puhdistussopimuksen allekirjoittamista.

6.1 Urakoitsijan valinta

Vastuu urakoitsijan valinnasta on yleensä vahingon aiheuttajalla. Joillakin useampien valtioiden alueilla toimivilla kuljetusyrityksillä on erityisesti öljyvahinkoja koskevia hätätapauksia varten perustettuja puhelinkeskuksia. Vahingon sijainnin ja tyypin selvitettyään näiden

keskusten päivystäjät ottavat yhteyttä lähimpään pätevään urakoitsijaan.

Samoin paikallisilla ja valtion viranomaisilla on kiinnitettyä puhdistusurakoitsijoita niitä tilanteita varten, joissa valtio on vastuullisena tahona tai vastuullinen taho on tuntematon, haluton tai kyvytön maksamaan puhdistusta. Torjuntaviranomaisten olisikin hyvä tutustua oman alueensa alihankkijoihin ja niiden palveluihin.

On aina muistettava, että jos vahingon vastuullinen taho on valmis maksamaan puhdistusurakoitsijan palvelut, mutta ei tiedä minne ottaa yhteyttä, valtion torjuntaviranomaisten tulee pidättäytyä ehdottamasta yhden tietyn yrityksen käyttöä riippumatta siitä, onko tämä yritys kiinnitettyä vai ei. Tällainen toimintatapa voi aiheuttaa ongelmia, jos muut vastaavat yritykset valittavat paikallispäättäjille sii-

tä, että torjuntaviranomaiset antavat epäselvää tietoa tietyille yrittäjille. Erityisen vaikea tällaisesta tilanteesta tulee, jos osa torjuntaviranomaisista työskentelee osa-aikaisesti samoille yrityksille, joita he suosittelivat. Suuressa alusöljyvahingossa voidaan joutua käyttämään kaikkia tarjolla olevia palveluja, mutta torjunnan pitkittyessä tehdään valintoja.

Yksi vaihtoehto on luoda lista oman alueen puhdistusurakoitsijoista ja niiden palveluista varmistaen, että listan nimet ovat aakkosjärjestyksessä, jotta kukaan ei voi esittää syytöksiä suosikkijärjestelmästä. Alustavana pohjana listauksessa voidaan käyttää SÖKÖ II -hankkeen yritysrekisteriä.

Suunniteltaessa listaa urakoitsijoista ja tämän listan esittelemistä vastuulliselle taholle on suositeltavaa ottaa yhteyttä kunnan lakimiehiin ja kysyä sieltä neuvoa. On syytä muistaa, että jos urakoitsija esittää valituksen, joka koskee eturistiriitaa tai epäoikeudenmukaista suosimista, lakimiehet tulevat mukaan joka tapauksessa. Tämän vuoksi voi yhtä hyvin pyytää heidän neuvoaan jo etukäteen ja välttää joutumisen oikeusprosessiin.

Vahingosta vastuulliselle taholle tulee antaa mahdollisuus osallistua alihankkijan valintaan, koska vastuullinen taho on se, joka maksaa laskun puhdistamisesta.

6.2 Vastuu urakoitsijan toiminnasta ja mahdollisista vahingoista

Alihankintaa koskevien yleisesti hyväksyttyjen oikeuskäytäntöjen mukaan alihankkijan palveluja ostava ei ole vastuussa alihankkijan toiminnasta johtuvista kolmansille osapuolille

sattuneista vaurioista. On kuitenkin olemassa esimerkkejä tapauksista, joissa yksilö tai organisaatio on todettu syylliseksi urakoitsijan huolimattomaan valintaan, koska alihankkijan taustoja ei ollut selvitetty kunnolla. Kunnollisen selvityksen tekeminen on erityisen tärkeää silloin, kun kyseessä on vaarallista öljyistä jätettä koskeva puhdistustyö.

Vastuu huolimattomasta valinnasta kuuluu vahingon aiheuttajalle, jos se hoitaa alihankkijan valinnan. Tämä pitääkin paikkansa useimmissa tapauksissa, mutta pelastusviranomaisilla voidaan silti todeta olleen oikeudellisia velvoitteita lopettaa sellainen alihankkijan toiminta, joka voi aiheuttaa turvallisuusriskejä. Pelastusviranomaisen voi olla vaikea arvioida potentiaalisia vaaroja, erityisesti jos vahinkojätteen vaikutus on vähemmän tunnettu, mutta tämä vain lisää entisestään tarvetta selvittää alihankkijan kokemus ja osaaminen. Yrityksen laatimasta puhdistussuunnitelmasta voidaan pyytää toinen mielipide joltakin luotettavalta taholta, kuten paikalliselta asiantuntijalta tai ympäristöviranomaiselta.

Yksi tapa välttää alihankkijoiden huolimattomaan valintaan liittyvät ongelmat on tutustua alueella työskenteleviin urakoitsijoihin. Yritysten työhistoriaan tutustumisen lisäksi voi ottaa selville niiden käytössä olevan välineistön. Sen sijaan, että urakoitsijan edustaja käy vain tuomassa pelastusasemalle kiiltäväpintaisen yritysesitteen, voisi harkita yhteisen koulutuksen järjestämistä. Paitsi pelastustyöntekijöiden, myös alihankkijoiden henkilöstön tulee osallistua kenttäkoulutukseen sekä vuosittaiseen täydennyskoulutukseen. Alihankkijan ja pelastuslaitoksen kaluston ja työntekijöiden saatta-

minen yhteen puhdistusharjoituksen merkeissä helpottaa erilaisten puhdistustyöntekijöiden välisten suhteiden edistämistä ja mahdollistaa toiminnan tarkastelun käytännössä.

6.3 Alihankkijoiden työntekijöiden koulutus

Pelastusviranomaisten tulisi olla selvillä siitä, että kaikki urakoitsijoiden palkkaama henkilöstö on läpikäynyt vaarallisessa ympäristössä työskentelemiseen vaadittavan koulutuksen. On tärkeää myös selvittää, ovatko alihankkijoiden työntekijät käyneet vaadittavan vuosittaisen täydennyskoulutuksen. Alihankkijoiden työntekijät

saattavat työskennellä torjuntatyömaalla pelastusviranomaisten rinnalla, joten on hyvä varmistaa, että jokainen tietää, mitä on tekemässä.

Joissakin tapauksissa voidaan pyytää puhdistusurakoitsijoita lähettämään kopiot kaikkien palkkaamiensa puhdistustyöntekijöiden koulutustodistuksista. Älä epäröi ottaa yhteyttä työturvallisuusasiantuntijoihin, jos et ole varma työntekijöiltä vaadittavista koulutuksista. Asiantuntijoiden on hyvä vieraillla henkilökohtaisesti torjuntatyömaalla, jotta he varmistuvat kaikkien puhdistusoperaatioiden asianmukaisesta hoitamisesta.

7 Henkilöstöhuolto

7.1 Vahinkoöljyn kerääjien vastaanotto ja perehdyttäminen

Kaikki (myös vapaaehtoiset) öljynkerääjät ilmoittautuvat työnjohdolle ja kulkevat saman järjestelmän kautta. Öljyntorjuntapaikkakunnalla on nimetty paikka, jossa ilmoittautuminen öljynkeräykseen tapahtuu. Kerääjien saavuttua heidät kirjataan saapuneiksi. Ennen varsinaisen keräyksen aloittamista öljynkerääjille tulee järjestää perehdytys työskentelestä, suojarusteista, keräysvälineistä ja työturvallisuudesta. Keräystyö voidaan aloittaa vasta, kun tiedetään vahinkojätteen vaaraominaisuudet ja on analysoitu näytteestä kerättävän öljyn vahingollisuus henkilöstölle. Työturvallisuudesta on lisätietoa manuaalin osassa 5.

Öljynkeräystyötä tehdään pienryhmissä. Öljynkerääjäryhmät kuljetetaan ennalta sovitusta lähtöpaikasta kokoontumispaikalle, esi-

merkiksi kuljetuspisteeseen, josta siirrytään kunkin alueen keräystyömaalle. Keräystyömaan läheisyyteen perustettavassa huoltopisteessä öljynkerääjä pukee ylleen öljyntorjuntavarusteet.

Vapaaehtoisten edustaja sopii viranomaisten kanssa, mihin vapaaehtoiset saapuvat. Ennen kuin vapaaehtoisille jaetaan työtehtävät, heille järjestetään perehdytystilaisuus. Tilaisuudessa on mahdollisuuksien mukaan läsnä sekä vapaaehtoisten että pelastusviranomaisten edustaja. Vapaaehtoisille kerrotaan onnettomuuden laajuudesta ja vakavuudesta sekä torjuntatöiden suunnitelmasta. Kaikilla vapaaehtoisilla ei ole öljyntorjuntaan liittyvää koulutusta, ja työturvallisuuteen liittyvät seikat käydään tarkasti läpi, ennen kuin ryhmäkohtaiset työtehtävät ja vastuut jaetaan. Ryhmänjohtajille annetaan tarkemmat ohjeet ryhmän johtamiseen.

Taulukko 2.2 Rantakerääjän henkilöstöhuolto.

Toimenpiteet	
1. Ilmoittautuminen	kirjataan henkilötiedot ja omat keräysvarusteet tai muut apuvälineet ilmoittautumiskaavakkeen avulla
2. Varusteiden luovutus	kertakäyttöhaalarit suojalasit käsineet hengityssuojain muu tarvittava laatikko muille tavaroille
3. Suojavarusteiden vaihto	henkilöstöhuoltotila
4. Henkilökohtaisten tavaroiden luovutus ilmoittautumispaikan hoitajalle	varataan tarpeeksi lukittua tilaa
5. Noutopiste, josta kuljetus keräystyömaalle	
6. Työstä poistuminen	tarkastetaan ja kirjataan henkilöllisyyskaavakkeista ja varustuksen tila

Öljynkeräyksessä on tärkeää muistaa pitää taukoja tarpeeksi usein. Ryhmänjohtajan tehtävä on merkittävä huolehdittaessa riittävästä tauoista ja öljynkerääjien yleisestä hyvinvoinnista. Taukopaikka sijaitsee huoltopisteessä, jossa on tätä tarkoitusta varten pieni taukotila, joka voi olla esimerkiksi kontti tai telta.

On tärkeää antaa ajanmukainen perehdytys uusille kerääjille. Öljynpuhdistustyön vaarojen arviointi toistetaan aina uuden ryhmän saavuttua keräyspaikalle, jolloin arvioinnin yhteydessä toteutuu kerääjien perehdytys sekä työhön liittyvä ohjaus ja neuvonta.

7.2 Torjuntatyöntekijöiden motivointi

Rantapuhdistustyöntekijöiden motivointi voi

osoittautua haastavaksi, sillä työ on raskasta ja työn tulokset tulevat näkyviin hitaasti. Normaaleja työtehtäviään puhdistustyössä suorittavat henkilöt (esim. palomiehet) eivät tarvitse erityisiä kannusteita motivoituaakseen rantapuhdistustyössä, sillä he ovat tottuneet raskaaseen työhön. Suurempi haaste on oman ja sopimusorganisaatioiden ulkopuolelta työhön rekrytoitujen henkilöiden motivointi.

Ulkoiset tekijät, kuten palkka, tuskin yksin riittävät työnteon motiiviksi. Puhdistustyön kaltaisessa lyhytaikaisessa työsuhteessa monet perinteiset motivaatiotekijät ovatkin yhdentekeviä. Esimerkiksi kehitysmahdollisuudet ovat rajalliset. Työ on yksinkertaista, ja sitä tehdään tarkkojen ohjeiden mukaan. Yksittäisen työn-

tekijän mahdollisuus vaikuttaa toimintaan tai työhön on olematon. Määräaikaisessa, lyhyessä työsuhteessa sitoutumista edistävät tekijät, kuten osallistuminen suunnitteluun ja päätöksentekoon sekä varmuus työsuhteen pysyvyydestä, eivät toteudu, jolloin sitouttaminen voi jäädä heikoksi.

Työn myönteisillä vaikutuksilla myös muiden ihmisten elämään on rantojenpuhdistuksen yhteydessä erityisen suuri merkitys työssä motivoitumisen kannalta. Suurin osa vapaaehtoisista ja myös puhdistustyöhön palkalliseksi

hakeutuvista henkilöistä tekee työtä suojellakseen luontoa ja palauttaakseen niin eläinten kuin ihmistenkin elinympäristön vahinkoa edeltäneeseen tilaan.

Motivoivan työn tehtäväkokonaisuudet ovat helposti tunnistettavissa ja ennen kaikkea loppuun suoritettavissa. Työn päämäärä ja ”välietapit” on siis tärkeää tuoda esille myös työntekijöille, sillä päämäärätön työskentely voi näyttää toivottomalta työntekijän silmissä. Jotta työmotiivaatio säilyisi, tulee työntekijälle antaa arvostusta ja palautetta hänen työnsä tuloksista.

8 Haasteita yhteistyössä ja rooleissa

Öljyvahinkojen torjuntalain 12. §:n mukaan alueen pelastustoimella on alusöljyvahinkojen torjuntasuunnitelma, jossa esitetään tiedot yhteistoiminnasta eri tahojen kanssa. Mitä suurempi vahinko, sitä suurempia vaatimuksia se asettaa torjuntaorganisaation yhteistyölle. Asiat monimutkaistuvat myös sitä mukaa, kun torjunta etenee ja torjuntaan osallistuvien tahojen määrä kasvaa. Eri pelastustoimialueiden erilaiset lähtökohdat aiheuttavat eroja toimintamallien yhtenäisyydessä. Esimerkiksi pelastustoimikohtaisten resurssien ja rantaviivan pituuden suhteissa on suuria eroja.

Seuraavissa luvuissa on haastatteluissa ilmitulleita haasteita ja pohtimisen arvoisia asioita. Ne eivät ole virallisia pelastustoimen tai muun organisaation kantoja vaan alalla toimivien organisaatioiden henkilöstön ajatuksia.

8.1 Pelastusviranomaisten näkemyksiä yhteistyöstä

Vaikka yhteydenpitoa on ja kontakteja pidetään yllä koko ajan, pelastushenkilöstöstä tunnetaan, että todellista yhteistyötä on vähän. Tämä on yleinen ongelma turvallisuustoimijoiden yhteistyössä, kuten käy ilmi Vesa Valtosen väitöskirjasta *Turvallisuustoimijoiden yhteistyö* (Maanpuolustuskorkeakoulu 2010). Alueiden rajoja ylittävillä öljytorjuntaharjoituksille olisi tarvetta siinä vaiheessa, kun kukin alue on saanut oman valmiutensa siihen pisteeseen, että sitä voitaisiin kokeilla. Yhteisharjoituksen järjestäminen ei ole aina onnistunut. Operatiivisen suunnittelun suhteen on myös pyritty tekemään yhteistyötä, mutta se ei ole aina sujunut kaikin osin toivotulla tavalla. Olisi järkevää yhtenäistää toimintatapoja ja tehdä enemmän todellista yhteistyötä.

Kun torjunta muuttuu pitkäaikaisemmaksi (yli 2 kk) rantojen puhdistamiseksi, ei voida turvata pelastusviranomaisiin, vaan kunnille lankeaa isompi rooli. On esitetty ratkaisuna muun muassa, että kunta ostaisi palvelun pelastuslaitokselta, mutta tämä ei poista sitä tosiasiaa, että pelastuslaitoksen on hoidettava perustehävänsä eivätkä vapaapalokunnatkaan voi aina olla viikkoja kiinni öljyntorjuntatehtävissä.

Torjuntatilanteessa nähdään kuitenkin hyvänä, että johtovastuu säilyisi pelastusviranomaisilla, vaikka kunnat osallistuisivatkin jälkitorjuntaan ja hoitaisivat puhdistuksen (tekijät voivat olla muualta, mutta vastuu olisi pelastuslaitoksilla). Tämä olisi tärkeää esimerkiksi öljyn levitessä monen kunnan alueelle. Asioiden (vastuun siirrot ym.) pitäisi olla hyvin etukäteen sovittu kuntien öljyntorjunnasta vastaavien viranomaisten kanssa.

8.2 Näkemyksiä kunnan roolista

Uuteen lakimuutokseen saakka (12/2009) tilanne vastuun jaosta pelastuslaitoksen ja kunnan välillä oli selkeä, kun jälkitorjunta on kuulunut pelastuslaitokselle. Tilanne on muuttunut jälleen sekavaksi ja epävarmaksi uuden lain myötä 2010 lähtien. Kunnille on lisätty valtiolta paljon muun muassa peruspalveluihin liittyviä tehtäviä, mutta lisääntynyt vastuu ei yleensä näy kustannusten jaossa. Jos siis jälkitorjunnan vastuuta siirretään kunnille, tulisi asia huomioida valtiosuoksissa tai lisäresursointina muuten.

Tietoisuus öljyvahinkojen torjuntalain vaikutuksista kunnan rooliin on kunnissa vähäistä. On kuntia, joilla ei ole valmiutta öljyntorjuntaan, eikä öljyntorjuntatilanteeseen joutumisen

mahdollisuutta ole otettu huomioon. Tällaisissa kunnissa ei ole tietoisuutta omasta roolista ja vastuista tai öljyntorjunnallista tietoutta ja öljyntorjuntakalusto voi puuttua kokonaan. Tilanteen korjaamiseksi tarvittaisiin muun muassa koulutusta ja tiedottamista. Rannikkokunnat voisivat tehdä enemmän yhteistyötä pohtiessaan öljyntorjunnan järjestämistä.

Toisaalta nähdään hyvänä, että kunta nimetään torjuntaviranomaiseksi (velvoittaa toimenpiteisiin), mutta alkuvaiheen ja jälkitorjuntavaiheen määrittelemisen muuttuu akuutiksi, jos torjuntavastuu siirtyy kunnalle. Jos jälkitorjuja on kunta, olisi etukäteen selvítettävä, ottaako se vastuun vastaan. On huomioitava myös, että vahinkokohtaisesti voidaan joutua siirtymään jälkitorjunnasta ensitorjuntaan ja takaisin.

Pelastuslaitoksen ja kunnan roolien ja vastuiden tulisi olla selkeät molemmille jokaisessa kunnassa. Kynnyskysymyksenä on vastuun siirron oikea-aikaisuus. Jos pelastuslaitos olisi vastuussa alusta loppuun, ei olisi mahdollisuuksia katkoksille. Jos torjunta jää kiinni kunnan resursseista, voi seurata, että eri alueilla puhdistus hoidetaan eritasoisesti. Kaikkien pelastustoimialueen kuntien tulisi hoitaa torjunta samalla tavalla palvelutasopäätöksen mukaisesti. Kuinka tämä voitaisiin varmistaa?

Suuri alusöljyvahinko voi kaataa varsinkin pienten kuntien taloudet. Monessa henkilömäärältään pienessä kunnassa on paljon rantaviivaa, mutta vähän kunnan työntekijöitä, jolloin miehistö- ja kalustoresurssit ovat riittämättömät. Kunnalla tai valtiollakaan ei ole reserviä suuren alusöljyvahingon varalta. Joissain kunnissa koko kunnan organisaatio

on kunnaninsinööriä myöten yhtiöitetty yritykseksi, josta palvelut ostetaan. Tällöin herää kysymys, voiko viranomaisen toimia yksityis-sektorilla eikä olla kuntaan virkasuhteessa. Ongelmia voi syntyä, jos noudatetaan vastuun rajaamisia kirjaimellisesti.

Jos jälkitorjunta siirretään vahinkotilanteessa kunnille, on vaarana öljyntorjunnan pirstaloituminen. Tilanteessa voisi käydä niin, että kenelläkään ei olisi asian kokonaisvaltaista koordinoitua enää hallussaan ja tavat vaihtelisivat alueittain. Kuntien valmius ottaa vastuulle jälkitorjunta on edellisen lakimuutoksen (2004) jälkeen huonontunut.

8.3 Vahingon aiheuttaja ja tämän edustaja

Vakuutusyhtiön tavoitteet ovat osittain yhteisiä muiden toimijoiden tavoitteiden kanssa: pyrkimys vahingon minimoimiseen ja rajaamiseen. Vakuutusyhtiössä on pyritty pitämään yllä suhteita öljyntorjuntaviranomaisiin. Siellä nähdään äärimmäisen tärkeäksi, että tunnetaan muun muassa pelastuslaitoksen ja SYKEN asiaan kuuluvaa johtoa, vaikka tunnetaan huonommin paikallisia pelastuslaitoksia. Öljyntorjuntaharjoituksiin ja esimerkiksi öljyntorjuntaa käsitteleviin seminaareihin voisi ottaa vahingon aiheuttajien edustajia, kuten ITOPFia, enemmän mukaan. Eri varustamoilla on kuitenkin erilaiset toimintatavat. Myös vakuutusyhtiön lähettämän edustajan osaa-mistasossa voi olla suurta vaihtelua.

Vakuutusyhtiö on mielellään mukana alusöljyvahingon johtokeskuksessa (jos saa luvan); silloin se näkee, mitä tehdään ja tapahtuu, eikä jää toisen käden tiedottamisen varaan.

Ajankohtaa, jolloin vakuutusyhtiö voi alkaa vetäytyä torjunnasta, on vaikea määritellä. Vakuutusyhtiö on ITOPF:n asiantuntijoiden varassa asiaa määriteltäessä. Asiantuntijat neuvovat ja neuvottelevat viranomaisten kanssa siitä, missä vaiheessa ei enää ole tarkoituksenmukaista jatkaa investointeja ja toimintaa entiseen tapaan. Toimenpiteiden hyötysuhdetta joudutaan jatkuvasti arvioimaan. Paikalliset toimijat ja esimerkiksi media luovat herkästi painetta jatkamaan toimia. Usein torjunnan loppupuolella maallikosta voi vaikuttaa siltä, että torjunta on vielä kesken (rannoilla on vielä öljyä), mutta torjunta on silti tarkoituksenmukaista lopettaa. Öljyntorjunnan keinoin ei ole tarkoituksenmukaista tai edes mahdollista pyrkiä saattamaan ympäristöä tismalleen samaan tilaan, kuin se oli ennen vahinkoa.

8.4 Rajavartiolaitoksen mahdollisuudet

Rajavartiolaitos on ainoa turvallisuusviranomaisen, joka on merellä aina; siltä löytyvät hyväksi havaitut hälytysjärjestelmät ja muu välineistö. Rajavartiolaitoksen on luontevaa ja tärkeää olla mukana suunnittelemassa ja kehittämässä öljyntorjuntaa merellä. Näin ollen Rajavartiosto voisi myös käynnistää torjunnan, olla mahdollisesti mukana torjumassa ja rajaamassa päästöjä nykyistä aktiivisemmin. Aktiivisemmän roolin myötä tarvittaisiin kaluston ja koulutuksen kehittämistä. Nykyisten tehtävien kannalta ei puutteita juuri ole.

Lisätietoa

De Lisi S. 2010. Hazmat Survival Tips: Working with Cleanup Contractors. Beyond the Rule of Thumb. Survival Tip 48, Fire Engineering magazine. 25.1.2010. Saatavissa <http://www.fireengineering.com> [viitattu 3.3.2011].

Ehdotus suurten alusöljyvahinkojen torjunnan järjestämisestä, johtamisesta ja viestinnästä. Isojen alusöljyvahinkojen torjunnan johtamisen valmiussuunnittelu -työryhmä (TOJO-työryhmä). 22.6.2010.

Girin M. 2007. Le décideur face à une pollution accidentelles des eaux - Guide opérationnel. Cedre.

IPIECA. 2000. A guide to contingency planning for oil spills on water. 2nd edition. IPIECA Report Series: London.

Laki nuorista työntekijöistä 19.11.1993/998.

Luukkanen K. 2010. Henkilöstöresurssien organisointi suuren alusöljyvahingon torjunnassa. Pro gradu -tutkielma. Lappeenrannan teknillinen yliopisto.

Työaikalaki 9.8.1996/605.

Työsopimuslaki 26.1.2001/55.

Torjuntatöiden johdon muistilista

- Torjuntatyöhön heti käytettävissä olevan henkilöstön ja kaluston selvittäminen
- Erityiskohteiden suojaustoimet, öljyn ajelehtimisen rajoitustoimet vedessä ja rantavyöhykkeellä ja puomituksissa olevan öljyn keräystoimet
- Rantojen puhdistustarpeen arviointi ja kartoitus
- Öljynäytteiden otto (voi tapahtua esim. arviointiryhmien työn yhteydessä tai erikseen)
- Työterveyden ja -turvallisuuden järjestäminen
- Puhdistustyöhön tarvittavat kuntien ja viranomaisten omat yksiköt
- Puhdistustyöhön mahdollisesti soveltuvat yritykset
- Vapaaehtoisen työvoiman työn järjestäminen (kun vaaralliset haihtuvat aineet ovat poissa)
- Keräystyömaiden ja henkilöstöhuollon perustaminen ja valvonta
- Suorittavat yksiköt ja niiden vastuualueet
- Alustava työsuunnitelma, tavoiteaikataulu ja kustannusarvio
- Kalusto- ja materiaalihuollon järjestäminen
- Tarvittavan kuljetuksen järjestäminen
- Palkat, korvaukset ja maksatusjärjestelyt
- Puhdistustoimet ja niiden tehokkuuden ja turvallisuuden valvominen (yksiköiden vastuualueet)
- Jätteiden koonti- ja käsittelytavat, vastaanottoasemat ja lopulliset sijoituspaikat
- Jätteidenkäsittelytoimet (torjuntayksiköiden tehtävät ja jätehuollon tehtävät)
- Puhdistustuloksien tarkastaminen
- Toimenpiteiden ja kustannusten dokumentointi ja taltiointi
- Tarvittavat jälkityöt (viimeistelypuhdistus ja työn jälkien korjaus)
- Kaluston ja varusteiden takaisinkeräys-, kunnostus- ja varastoihin palautusmenettelyt
- Viimeistelytyöt (määritetään kohteet, suorittajat ja aikataulu)
- Puhdistustyön päättäminen
- Torjuntakustannusten yhteenvetojen tekeminen ja korvausvaatimusten laatiminen
- Selostus torjuntatöistä sekä laskujen tarkastus, vahvistus, esitys maksettavaksi
- Kustannusten korvausvaatimusten valvonta

Henkilöstöhallinto ja työsopimukset

- Rantapuhdistustyöntekijän työsopimuksessa huomioitavat asiat:
- Työsuhteen kesto: työsopimus tehdään määräajaksi tai tietyn tehtäväkokonaisuuden valmistumiseen saakka
- Koeaika: työehtosopimuksen mukaan
- Irtisanomisaika: sovittavissa
- Työaika: 8 h/päivä, 40 h/viikko
- Palkka: työehtosopimuksen mukaan
- Sairausajan palkanmaksu, vakuutukset ja työterveyshuolto: työehtosopimuksen mukaan
- Sovellettava työehtosopimus: KVTES

Rekrytointi

Rekrytointistrategiassa huomioitavat asiat	Rekrytointistrategia alusöljyvahingon torjuntatilanteessa
Tarvittavan työvoiman määrä	Mikäli ranta-alueita puhdistetaan 20 km kerrallaan, keräyshenkilöstötarve on noin 500 hlöä. Rekrytointitarve vaihtelee alueittain kunkin pelastusalueen omista henkilöstöresursseista riippuen.
Millaisiin tehtäviin työntekijä rekrytoidaan?	Käsin tehtävään rantapuhdistustyöhön
Kuinka pitkäksi aikaa työntekijä palkataan?	Määräajaksi tai tietyn tehtäväkokonaisuuden valmistumiseen saakka
Millaisia palkkoita työntekijälle voidaan luvata?	Palkka määräytyy alan työehtosopimuksen mukaan
Millaista osaamista tai ominaisuuksia työntekijällä tulee olla?	Hyvä fyysinen kunto ja terveys Täysi-ikäisyys
Mikä osaaminen ostetaan organisaation ulkopuolisilta toimijoilta?	Esim. logistiset palvelut, koneellinen puhdistustyö ja muonitus
Kuinka nopeasti rekrytointi tulisi suorittaa?	2–4 viikon aikana alusöljyvahingon tapahtumisesta
Henkilöstön hankintakanavat	Sanomalehdet, Internet, radio ja TV

Henkilöstön motivoiminen

Työmotivaation lähteet	Rantapuhdistustyöntekijän motivointi
Sitoutuminen organisaatioon	Ei toteudu lyhyessä työsuhteessa
Ulkoiset tekijät (esim. palkka, mahdollisuus kehittyä, työn varmuus jne.)	Ei motivoi puhdistustyöntekijää kuten tavanomaisesti
Sisäiset tekijät (esim. työn tarkoitus ja saavutukset)	Voi motivoida puhdistustyöntekijää
Selkeästi määritellyt, saavutettavissa oleva tavoite	Tärkeä puhdistustyöntekijää motivoiva tekijä
Työn etenemisestä informoiminen / palaute tehdystä työstä	Tärkeä puhdistustyöntekijää motivoiva tekijä
Työllä positiivista merkitystä yhteiskunnalle ja luonnonympäristölle	Tärkeä puhdistustyöntekijää motivoiva tekijä
Henkilökohtainen palaute ja arvostus	Tärkeä puhdistustyöntekijää motivoiva tekijä

